

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी.एड. (सत्र – I) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area – A: Perspectives in Education**  
**Childhood and Growing Up (BED1101)**

वार, दिनांक : बुधवार, १४-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा.**

**१०**

- १) पियाजे हे बालकाच्या ——— वर भर देतात.  
 अ) शारीरिक विकास                      ब) प्रत्यक्ष अनुभव  
 क) अप्रत्यक्ष अनुभव                      ड) वरील सर्व
- २) कोहलबर्ग यांच्या नैतिक विकासाच्या उपपत्तीत सामाजिक करार ही स्थिती ——— या पातळीचा भाग आहे.  
 अ) पूर्व सांकेतिक                      ब) सांकेतिक  
 क) सांकेतिक उत्तर                      ड) यापैकी नाही
- ३) बालक ——— या अवस्थेत आक्रस्ताळेपणा दाखवतो.  
 अ) पूर्व बाल्यावस्था                      ब) उत्तर बाल्यावस्था  
 क) पूर्व कुमारावस्था                      ड) उत्तर कुमार अवस्था
- ४) बालकाच्या जीवनात ——— या अवस्थेत गटाचा प्रभाव जास्त असतो.  
 अ) शिशु अवस्था                      ब) बाल्यावस्था  
 क) कुमारावस्था                      ड) युवा अवस्था
- ५) मोबाईल फोन हे ——— या प्रकारचे माध्यम आहे.  
 अ) छपाई                      ब) इलेक्ट्रॉनिक  
 क) आधुनिक                      ड) यापैकी नाही
- ६) डिस्ट्रेक्सिया हा ——— या संदर्भातील अक्षमता आहे.  
 अ) लेखन                      ब) वाचन  
 क) श्रवण                      ड) गणितीय

- ७) झोपडपट्टीत राहणाऱ्या बालकाचे ——— हे गुणवैशिष्ट्य आहे.  
 अ) गरिबी ब) रोगट वातावरण  
 क) व्यसन ड) वरील सर्व
- ८) बालकाच्या सामाजिक विकासात प्रभाव पडणारा व्यक्तिगत घटक ——— हा आहे.  
 अ) बुद्धिमत्ता ब) मनोरंजनाची साधने  
 क) शेजारी ड) मित्रपरिवार
- ९) सामाजिक परिपक्वता असलेल्या व्यक्तीचे ——— हे गुण वैशिष्ट्य आहे.  
 अ) सहकार्यशिलता ब) मर्यादित आवड क्षेत्र  
 क) 'अ' आणि 'ब' ड) यापैकी नाही
- १०) व्यक्तीच्या एकूण जीवनातील मानसिक अवस्थेच्या अर्धी अवस्था वयाच्या तिसऱ्या वर्षापर्यंत प्राप्त होते असे ——— यांनी म्हटले आहे.  
 अ) जोन्स अँड सिमसन्स ब) गुडइनफ  
 क) स्टँडले हॉल ड) पियाजे

प्र.२ अ) विकासाची सर्वसामान्य तत्वे स्पष्ट करा. ०५  
 ब) समवयस्क सहसंबंध प्रस्थापित करण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. ०५

प्र.३ अ) समाजातील उपेक्षित वर्गाच्या समस्या लिहा. ०५  
 ब) बौद्धिक प्रतिभा ही संकल्पना स्पष्ट करा. ०५

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर द्या. (कोणताही एक) १५  
 अ) पियाजे यांची बालकाच्या बोधात्मक विकासाची उपपत्ती सविस्तरपणे स्पष्ट करा.  
 ब) भारतीय समाजाच्या पार्श्वभूमी मध्ये कुमार समोरची आव्हाने आणि समस्या स्पष्ट करा कुमारांना मार्गदर्शन आणि समुपदेशन करण्यामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा

प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तर द्या. (कोणताही एक) १५  
 अ) समाजिकीकरण म्हणजे काय? बालकाच्या सामाजिकीकरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.  
 ब) व्यक्ती भेदा संदर्भातील मानसिक गुणधर्माची परिमाणे स्पष्ट करा.

प्र.६ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) २०  
 १) मंद अध्ययनार्थी आणि डिस्लेक्सिया  
 २) बालकाची रोजनिशी  
 ३) कुमारांचा शारीरिक विकास  
 ४) मुलगी म्हणून वाढताना येणारे जिवंत अनुभव  
 ५) बालकावर माध्यमाचा होणारा परिणाम

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area – A: Perspectives in Education**  
**Childhood and Growing Up (BED1101)**

Day & Date: Wednesday, 14-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Fill in the blanks.**

**10**

- 1) Piaget emphasis on child's \_\_\_\_\_.  
 a) Physical Development      b) Direct Experience  
 c) Indirect Experience      d) All of the above
  
- 2) In Kohlberg's Moral Development theory, Social Contract state is a part of \_\_\_\_\_ level.  
 a) Pre-Conventional      b) Conventional  
 c) Post Conventional      d) None of the above
  
- 3) In \_\_\_\_\_, child shows temper tantrum.  
 a) early childhood      b) late childhood  
 c) early adolescence      d) late adolescence
  
- 4) In \_\_\_\_\_ stage, the impact of groups are more on children life.  
 a) Infant      b) Childhood  
 c) Adolescence      d) Youth
  
- 5) Mobile phones are \_\_\_\_\_ type of media.  
 a) Print      b) Electronic  
 c) New Age      d) None of the above
  
- 6) Dyslexia is disorder related with \_\_\_\_\_.  
 a) Writing      b) Reading  
 c) Listening      d) Mathematical
  
- 7) The characteristic of child lives in slum area is \_\_\_\_\_.  
 a) Poverty      b) Unhealthy environment  
 c) Addiction      d) All of the above
  
- 8) The personal factor affecting Social Development of child is \_\_\_\_\_.  
 a) Intelligence      b) Entertainment aids  
 c) Neighbours      d) Friend circle

- 9)** The characteristics of person with Social maturity is \_\_\_\_\_.  
a) Co-operative                      b) Limited scope of Interest  
c) 'A' and 'B'                        d) None of the above
- 10)** According to \_\_\_\_\_ one-half of an individual's ultimate mental structure has been attained by the age of three years.  
a) Jones & Simpsons                  b) Goodenough  
c) Stanley Hall                         d) Piaget

- |            |                                                                                                                                           |           |
|------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Q.2</b> | <b>a)</b> Explain general principles of development.                                                                                      | <b>05</b> |
|            | <b>b)</b> Explain the role of teacher in establishing Peer relations.                                                                     | <b>05</b> |
| <b>Q.3</b> | <b>a)</b> Write the problems of marginalized sections of the society.                                                                     | <b>05</b> |
|            | <b>b)</b> Explain the concept intellectual giftedness                                                                                     | <b>05</b> |
| <b>Q.4</b> | <b>Answer the following questions. (Any One)</b>                                                                                          | <b>15</b> |
|            | <b>a)</b> Explain Piaget's theory of Cognitive Development of child.                                                                      |           |
|            | <b>b)</b> Explain challenges & problems of adolescent in Indian context.<br>Explain teachers role in guidance & counseling to adolescent. |           |
| <b>Q.5</b> | <b>Answer the following questions. (Any One)</b>                                                                                          | <b>15</b> |
|            | <b>a)</b> What is Socialization? Explain factors affecting socialization of the child.                                                    |           |
|            | <b>b)</b> Explain dimensions of individual differences in psychological attributes.                                                       |           |
| <b>Q.6</b> | <b>Write Short Notes. (Any Four)</b>                                                                                                      | <b>20</b> |
|            | <b>1)</b> Slow learners and dyslexia                                                                                                      |           |
|            | <b>2)</b> Children's diaries                                                                                                              |           |
|            | <b>3)</b> Physical development of adolescent                                                                                              |           |
|            | <b>4)</b> Live experience growing up as a girl                                                                                            |           |
|            | <b>5)</b> Influence of media on child                                                                                                     |           |

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**बी.एड्. (सत्र – I) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Language across the Curriculum (1/2) (BED1102)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) सर्व विषयांचे अध्ययन ——— वर अवलंबून असते.  
अ) कौशल्ये  
क) पद्धती  
ब) भाषा  
ड) उपागम
- २) ग्रहणात्मक कौशल्यांची ——— ही जोडी आहे.  
अ) श्रवण — भाषण  
क) वाचन — लेखन  
ब) भाषण — वाचन  
ड) श्रवण — वाचन
- ३) भाषा शिक्षणाचा प्रारंभ ——— पासून होतो.  
अ) श्रवण  
क) वाचन  
ब) भाषण  
ड) लेखन
- ४) ——— हे चांगल्या संप्रेषणाचे वैशिष्ट्य नाही.  
अ) विचारातील स्पष्टता  
क) अयोग्य वेळ  
ब) संदेशाचे माध्यम  
ड) पर्याप्तता
- ५) वर्गाच्या ——— परिस्थितीत शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांचे कौतुक करावे.  
अ) सकारात्मक  
क) दोन्ही अ आणि ब  
ब) नकारात्मक  
ड) वरीलपैकी नाही

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- |                                                     |    |
|-----------------------------------------------------|----|
| १) परिणामकारक संप्रेषणात शिक्षकाची भूमिका विशद करा. | ०५ |
| २) अभ्यासक्रमांतर्गत भाषा उपागम फायदे विशद करा.     | ०५ |

20

- १) भाषेची विविध कौशल्य स्पष्ट करा.
- २) वर्गवातावरणात शिक्षकाच्या शिष्टाचाराचे उपयोजन स्पष्ट करा.

प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

१५

- १) भाषेची संकल्पना
- २) बहुविध कौशल्यांची उपयुक्तता
- ३) संप्रेषणाची संकल्पना
- ४) विविध जीवन परिस्थितीत विद्यार्थ्यांची विनयशील अभिव्यक्ती

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**B.Ed. (Semester - I) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Language across the Curriculum (1/2) (BED1102)**

Day & Date: Friday, 16-May-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative.**

05

- Learning of all subjects depends upon \_\_\_\_\_.
  - Skills
  - Language
  - Methods
  - Approaches
- \_\_\_\_\_ is the pair of receptive skills.
  - Listening-Speaking
  - Speaking-Reading
  - Reading-Writing
  - Listening-Reading
- Language education begins with \_\_\_\_\_.
  - Listening
  - Speaking
  - Reading
  - Writing
- \_\_\_\_\_ is not the characteristics of good communication.
  - Clarity of thoughts
  - Medium of Message
  - Improper Time
  - Adequacy
- Teacher should appreciate students in \_\_\_\_\_ situation of classroom.
  - Positive
  - Negative
  - Both A & B
  - None of the above

**Q.2 Write short answers.**

- 1) State the role of teacher in effective Communication. 05**
- 2) State the benefits of Language across the curriculum approach. 05**

**Q.3 Answer the following question. (Any One)**

10

- 1) Explain the various skills of language.
- 2) Explain the application of teacher etiquettes and manners in the classroom situation.

**Q.4 Write short notes. (Any Three)**

15

- 1) Concept of language
- 2) Utility of Multi skills
- 3) Concept of Communication
- 4) Student polite expressions in different life situations

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**बी.एड. (सत्र – I) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area –B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Understanding Disciplines and Subjects (1/2) (BED1103)**

वार, दिनांक : मंगळवार, २०-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडा.**

०५

- १) शिक्षण म्हणजे ——— मध्ये बदल.
 

|           |             |
|-----------|-------------|
| अ) स्वभाव | ब) वर्तन    |
| क) दर्जा  | ड) गुणवत्ता |
- २) सामाजिक बदल ——— मुळे घडून येतात.
 

|            |               |
|------------|---------------|
| अ) शिक्षण  | ब) क्रांती    |
| क) विज्ञान | ड) आधुनिकीकरण |
- ३) विज्ञान ——— विषय आहे.
 

|             |           |
|-------------|-----------|
| अ) आधुनिक   | ब) नवीन   |
| क) काल्पनिक | ड) वास्तव |
- ४) विद्यार्थी ग्रहणामागील कारण सांगतो हे ——— विषयातील समवाय आहे.
 

|                    |                            |
|--------------------|----------------------------|
| अ) भूगोल – विज्ञान | ब) भूगर्भशास्त्र – विज्ञान |
| क) भूगोल – गणित    | ड) भूगोल – अर्थशास्त्र     |
- ५) वर्गातील बहुभाषिक बहुसांस्कृतिक विद्यार्थ्यांना हाताळताना शिक्षकांनी ———.
 

|                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------|
| अ) अशा विद्यार्थ्यांना उत्तर देण्याची संधी देऊ नये.                        |
| ब) अशा विद्यार्थ्यांना उत्तर देण्यासाठी प्रोत्साहित करावे.                 |
| क) अशा विद्यार्थ्यांना कोणत्याही कार्यक्रमात सहभागी होण्याची संधी देऊ नये. |
| ड) अशा विद्यार्थ्यांकडे दुर्लक्ष करावे.                                    |

**प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.**

१०

- १) राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी शिक्षणाची भूमिका लिहा.
- २) नवनिर्मायक व चिकित्सक विचार निर्मितीमध्ये गणित व विज्ञानची भूमिका लिहा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) शिक्षणाचा अर्थ गरज व्याप्ती व उद्दिष्टे लिहा.
  - २) विविध भाषांमधील परस्परावलंबन व साम्य आणि भेद लिहा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) शिक्षण शास्त्राच्या उदयोन्मुख विविध शाखा
  - २) सामाजिक बदलासाठी शिक्षणाची भूमिका
  - ३) दैनंदिन जीवनावर विज्ञानाचा परिणाम
  - ४) सामाजिक शास्त्राचे परस्परावलंबन

Day & Date: Tuesday, 20-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Right side number indicates marks.

05

- 1) Education means change in \_\_\_\_\_.  
a) nature                                      b) behavior  
c) status                                        d) quality
- 2) The social changes are taking place because of \_\_\_\_\_.  
a) Education                                  b) Revolution  
c) Science                                     d) Modernization
- 3) Science is a \_\_\_\_\_ subject.  
a) modern                                      b) new  
c) imaginary                                  d) realistic
- 4) Student states reason behind eclipse is correlation in between \_\_\_\_\_.  
a) Geography and science                  b) Geology and Science  
c) Geography and Maths                    d) Geography and economics
- 5) Teacher should \_\_\_\_\_ While dealing with multi-lingual and multi-cultural students in classroom.  
a) not give chance to answer the such students  
b) give courage to give answer  
c) not give chance to participate in any activity  
d) neglect such students.

10

- Write the role of Education for national integration.
- Write the role of Science and mathematics in developing creative and critical thinking.

10

- a) Write the meaning, need, scope and aims of education.
- b) Write an interdependence of various languages and similarities and difference in languages.

**Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**

**15**

- a)** Emergence of various branches from education.
- b)** Role of education for social transformation
- c)** Impact of Science on day today life.
- d)** Inter dependence of various social sciences.

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी.एड. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Learning and Teaching (BED1201)**

कमाल गुणः ८०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

୧୦

- १) "मानसशास्त्र म्हणजे व्यक्तिच्या वर्तनाचे शास्त्र होय" ही व्याख्या ---- यांनी मांडली.
- अ) अँरिस्टॉटल                      ब) जे. बी. वॉटसन  
क) विल्यम वुंट                      ड) ई. बी. टिचनर
- २) खालील अवस्था ही वादळी अवस्था म्हणून संबोधली जाते.
- अ) कुमारावस्था                      ब) प्रौढावस्था  
क) बाल्यावस्था                      ड) यापैकी नाही
- ३) सामान्य व्यक्ती ही बहुधा ---- असते.
- अ) अंतर्मुख                      ब) बहिर्मुख  
क) उभयमुखी                      ड) वरील पैकी सर्व
- ४) खालील बुद्धिमत्तेची उपपत्ती ---- यांनी मांडली.  
 $I = G + S_1 + S_2 + S_3 + S_4$  -----
- अ) स्पिरामन                      ब) थर्स्टन  
क) गिल्फोर्ड                      ड) गार्डनर
- ५) बुध्‍यांकाचे सूत्र = ----.
- अ) बुध्‍यांक =  $\frac{\text{मानसिक वय}}{\text{शारीरिक वय}} \times 100$
- ब) बुध्‍यांक =  $\frac{\text{जन्म वय}}{\text{मानसिक वय}} \times 100$
- क) बुध्‍यांक =  $\frac{\text{मानसिक वय}}{\text{शारीरिक वय}}$
- ड) यापैकी नाही

- ६) ——— ही मानसिक प्रक्रिया आहे.  
अ) अवधान  
क) कल्पना  
ब) स्मरण  
ड) वरील पैकी सर्व
- ७) संवेदना + अर्थ = ———.  
अ) आकलन  
क) स्मरण  
ब) अवधान  
ड) यापैकी नाही
- ८) Personality शब्द ——— भाषेतील Persona या पासून तयार झालेला आहे.  
अ) ग्रीक  
क) अमेरिकन  
ब) लॅटिन  
ड) यूरोपीयन
- ९) खालील ——— आंतरिक घटकांचा अध्ययनावर प्रभाव पडतो.  
अ) परिपक्वता  
क) वय  
ब) लिंग  
ड) वरील सर्व
- १०) खालील शैक्षणिक मानसशास्त्राची शास्त्रीय अभ्यास पद्धती नाही.  
अ) प्रायोगिक  
क) मनोविश्लेषण  
ब) आत्मनिरीक्षण  
ड) व्यक्ति अभ्यास

- |       |                                                                            |    |
|-------|----------------------------------------------------------------------------|----|
| प्र.२ | अ) शैक्षणिक मानसशास्त्राचा अर्थ व व्याप्ती स्पष्ट करा.                     | ०५ |
|       | ब) शैक्षणिक मानसशास्त्राची कोणतीही एक अशास्त्रीय अभ्यास पद्धती स्पष्ट करा. | ०५ |

- |       |                                                                    |    |
|-------|--------------------------------------------------------------------|----|
| प्र.३ | अ) तुम्ही अभ्यासलेली कोणती ही एक बुद्धिमत्तेची उपपत्ती स्पष्ट करा. | ०५ |
|       | ब) अब्राहम मॉस्लोचे प्रेरणेचे सिद्धांत स्पष्ट करा.                 | ०५ |

- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १५
- अ) संतुलित व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना स्पष्ट करा. अध्ययनार्थीच्या व्यक्तिमत्त्व विकासात शिक्षकाची भूमिका काय असेल?
- ब) वर्गातील समूह गतिमानता म्हणजे काय? वर्गातील समूह गतिमानतेचे विविध प्रकार लिहा.

- प्र.५ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १५
- अ) अध्यापन प्रक्रियेची संकल्पना, गुणवैशिष्ट्ये आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) नेतृत्वाची संकल्पना, गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. शाळेत नेतृत्वासाठीचे प्रशिक्षण कार्यक्रम लिहा.

प्र.६ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

२०

- १) अध्यापन-अध्ययनाचे विविध दृष्टिकोन विशद करा.
- २) फॅलंडर्स (Flanders) वर्ग आंतरक्रियेचे विश्लेषण.
- ३) अध्ययनाचे विविध क्षेत्र लिहा.
- ४) शैक्षणिक मानसशास्त्राच्या मर्यादा लिहा.
- ५) कोणत्याही दोन मानसिक प्रक्रिया लिहा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Learning and Teaching (BED1201)**

Day & Date: Friday, 02-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose Correct Alternative. 10**

1) "Psychology means the science of Individuals behaviour." This definition stated by \_\_\_\_\_.

- |                  |                  |
|------------------|------------------|
| a) Aristotal     | b) J. B. Watson  |
| c) Wilhelm Wundt | d) E. B. Tincher |

2) Following \_\_\_\_\_ stage is called storm stage.

- |                |                  |
|----------------|------------------|
| a) Adolescence | b) Adult         |
| c) Childhood   | d) None of these |

3) Common (General) personality trait is \_\_\_\_\_.

- |              |              |
|--------------|--------------|
| a) Introvert | b) Extravert |
| c) Ambivert  | d) All above |

4) Who has given the following theory of Intelligence

$$I = G + S_1 + S_2 + S_3 + S_4 \text{ -----}$$

- |             |             |
|-------------|-------------|
| a) Spearman | b) Thurston |
| c) Guilford | d) Gardner  |

5) Formula of IQ is = \_\_\_\_\_.

- |                                                                    |                                                                 |
|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| a) $IQ = \frac{\text{Mental Age}}{\text{Physical Age}} \times 100$ | b) $IQ = \frac{\text{Birth Age}}{\text{Mental Age}} \times 100$ |
| c) $IQ = \frac{\text{Mental Age}}{\text{Physical Age}}$            | d) None of these                                                |

6) \_\_\_\_\_ is a mental process.

- |                |              |
|----------------|--------------|
| a) Attention   | b) Memory    |
| c) Imagination | d) All above |

7) Sensation + Meaning = \_\_\_\_\_.

- |                  |                  |
|------------------|------------------|
| a) Understanding | b) Attention     |
| c) Memory        | d) None of these |

- 8) Personality word derived from 'persona' which is a comes from \_\_\_\_\_ language.
- |             |             |
|-------------|-------------|
| a) Greek    | b) Latin    |
| c) American | d) European |
- 9) Following is Internal factor which affects on learning.
- |             |              |
|-------------|--------------|
| a) Maturity | b) Sex       |
| c) Age      | d) All above |
- 10) Following is a not scientific method of Educational Phycology study method.
- |                   |                  |
|-------------------|------------------|
| a) Experimental   | b) Introspection |
| c) Psychoanalysis | d) Case study    |

- Q.2 a) Explain the meaning & scope of Educational Psychology. **05**  
 b) Explain any one Nonscientific method of Educational Psychology. **05**

- Q.3 a) Explain any one theory of intelligence which you have studied. **05**  
 b) Explain Abraham Maslow's Motivational theory. **05**

- Q.4 **Answer the following questions. (Any One)** **15**  
 a) Explain the concept of Balanced Personality. What will the role of teacher in developing learner's personality.  
 b) What is meant by group dynamics in classroom? Write different types of group dynamics in classrooms.

- Q.5 **Answer the following questions. (Any One)** **15**  
 a) Explain the concept, characteristics and nature of Teaching process.  
 b) Explain the concept, characteristics of leaderships & write training programmes for Leaderships in schools.

- Q.6 **Write Short Notes. (Any Four)** **20**  
 1) Explain different approaches of teaching learning.  
 2) Flanders classroom interaction analysis  
 3) Write different learning dimensions.  
 4) Explain the limitations of Educational Psychology.  
 5) Write any two mental process.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी.एड. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Contemporary India and Education (BED1202)**

वार, दिनांक : सोमवार, ०५-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.**

**१०**

- १) ——— आयोगाने बहुउद्देशीय शाळांची स्थापना करण्याची शिफारस केली आहे.  
 अ) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण — १९८६  
 ब) मुदलियार — १९५२-५३  
 क) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण — २०२०  
 ड) एनसीएफ — २००५
- २) नवोदय विद्यालय स्थापन करण्याची शिफारस ——— च्या धोरणात केलेली आहे.  
 अ) एनईपी — २०२०                      ब) एनईपी — १९८६  
 क) एनसीएफ — २००५                      ड) आरटीई — २००९
- ३) सार्वजनिक क्षेत्रातील व्यवस्थापनात खाजगी व्यक्तीचा सहभाग करून घेण्याच्या प्रक्रियेस ——— म्हणतात.  
 अ) खाजगीकरण                              ब) जागतिकीकरण  
 क) उदारीकरण                                ड) वरील सर्व
- ४) भारतीय राज्यघटनेच्या सरनाम्यात घटनाकारांनी भारतीय नागरिकांना ——— न्यायाची हमी दिलेली आहे.  
 अ) धार्मिक, सांस्कृतिक आणि भाषिक  
 ब) सामाजिक, आर्थिक आणि राजनैतिक  
 क) आर्थिक, धार्मिक आणि वांशिक  
 ड) राजनैतिक, धार्मिक आणि सांस्कृतिक
- ५) भारतीय राज्यघटनेच्या कलम ५(अ) मध्ये नागरीकांची ——— नमूद केलेली आहेत.  
 अ) मूलभूत अधिकार                      ब) मूलभूत कर्तव्य  
 क) मूलभूत जबाबदारी                      ड) मूलभूत गरजा

- ६) बालकाच्या सामाजिकीकरणावर परिणाम करणारा — हा अतिशय महत्त्वपूर्ण घटक आहे.  
अ) समाज ब) रंग  
क) धर्म ड) वर्ग
- ७) मुलोद्योगी शिक्षणास — या नावाने ओळखले जाते.  
अ) नई तालीम ब) वर्धा शिक्षण  
क) बुनियादी शिक्षण ड) वरील सर्व
- ८) माध्यमिक शिक्षण आयोगाने — शिक्षणाची संकल्पना मांडली.  
अ) बहुउद्देशीय ब) सार्वत्रिक  
क) विशेष ड) समावेशीत
- ९) भारतातील लोकसंख्येचे वांशिक वर्गीकरण डॉ.बी.एस.गुहा यांनी — मुख्य प्रकारात केले.  
अ) ६ (सहा) ब) ४ (चार)  
क) ८ (आठ) ड) ३ (तीन)
- १०) भारतीय राज्यघटनेत कलम १९ ते २२ मध्ये — हक्क नमूद करण्यात आलेला आहे.  
अ) स्वातंत्र्याचा ब) समानतेचा  
क) न्यायाचा ड) बंधतेचा

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा.

20

- १) शिक्षण हक्क अधिनियम २००९ सविस्तर वर्णन करा.
- २) सामाजिकीकरण प्रक्रियेत शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा.

20

- १) मॅकॉलेच्या सिद्धांताचा शिक्षणावरील प्रभाव स्पष्ट करा.
- २) मध्यान्ह भोजन योजनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणताही एक)

१५

- १) सामाजिक विविधता म्हणजे काय? ते सांगून त्याच्या विविध पातळ्या स्पष्ट करा.
- २) उदारीकरण, जागतिकीकरण व खाजगीकरण संकल्पना सांगून त्याचा समाजावरील परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

- प्र.५ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणताही एक) १५
- १) मुदलियार आयोगाचे (१९५२-५३) माध्यमिक शिक्षणात योगदान सविस्तर स्पष्ट करा.
  - २) भारतीय राज्यघटनेची प्रास्ताविका म्हणजे काय सांगून घटनेतील मूलभूत कर्तव्य स्पष्ट करा.
- प्र.६ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) २०
- १) त्रिभाषा सूत्र
  - २) शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण
  - ३) खडू-फळा मोहिम
  - ४) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा (NCF-२००५ )
  - ५) वुडचा खलिता

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Contemporary India and Education (BED1202)**

Day & Date: Monday, 05-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Multiple Choice question.**

**10**

- 1) \_\_\_\_\_ Commission recommended to establish multipurpose schools.
  - a) National Education Policy - 1986
  - b) Mudaliyar - 1952-53
  - c) National Educational Policy- 2020
  - d) NCF-2005
- 2) Establishment of Navodaya Vidyalaya is recommended in the policy of \_\_\_\_\_.
 

|             |              |
|-------------|--------------|
| a) NEP-2020 | b) NEP- 1986 |
| c) Cultural | d) RTE -2009 |
- 3) In Public sector management, the process of involving private individuals is called \_\_\_\_\_.
 

|                   |                  |
|-------------------|------------------|
| a) Privatization  | b) Globalization |
| c) Liberalization | d) Above all     |
- 4) Indian Constituent members in the preamble of the constitution of the India secure \_\_\_\_\_ justice to all.
  - a) Religious, cultural and linguistic
  - b) Social, economic and political
  - c) Economic, religious and racial
  - d) Political, religious and cultural
- 5) The \_\_\_\_\_ citizen are mentioned in Article 51(A) of the Indian state constitution.
 

|                               |                       |
|-------------------------------|-----------------------|
| a) Fundamental Rights         | b) Fundamental Duties |
| c) Fundamental Responsibility | d) Fundamental Need   |
- 6) \_\_\_\_\_ is the most important factor affecting the socialization of children.
 

|             |           |
|-------------|-----------|
| a) Society  | b) Colour |
| c) Religion | d) Class  |

- 7) Basic Education is known as the \_\_\_\_\_.
  - a) Nayee Talim
  - b) Vardha Education
  - c) Buniyadhi Education
  - d) All of the above
- 8) Secondary Education Commission introduced the concept of \_\_\_\_\_ Education.
  - a) Multipurpose
  - b) Universal
  - c) Special
  - d) Inclusive
- 9) The Ethnic classification of the population of India was done by Dr. B.S. Guha in the main form \_\_\_\_\_.
  - a) 6
  - b) 4
  - c) 8
  - d) 3
- 10) Articles 19 to 22 of the Indian constitution state the right to \_\_\_\_\_.
  - a) Freedom
  - b) Equality
  - c) Justice
  - d) Fraternity

**Q.2 Short Answer type Question. 10**

- 1) Describe the Right to Education - 2009 in details.
- 2) Explain the role of school in socialization process.

**Q.3 Short Answer type Question. 10**

- 1) Explain the impact of Macaulay Minute of Education.
- 2) State the characteristics of Mid-day-Meal Scheme.

**Q.4 Answer the following questions. (Any One) 15**

- 1) What is meant by Social Diversity & Explain the various levels of Social Diversity.
- 2) State the concept of Liberalization, Globalization & Privatization. Explain in details its impact on Society.

**Q.5 Answer the following questions. (Any One) 15**

- 1) State the contributions of Mudliyar Commission (1952-53) in Secondary education.
- 2) What is meant by preamble of Indian Constitution? Explain the Fundamental Duties.

**Q.6 Write Short Notes. (Any Four)** **20**

- 1) Three Language Formula
- 2) Universalization of education
- 3) Operation Black-Board
- 4) National Curriculum Framework-2005
- 5) Woods dispatch



- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) १०
- १) मराठी अध्यापनाची विविध तंत्रे कोणती ते सांगून मातृभाषा मराठीच्या प्रभावी अध्यापनासाठी तुम्ही नाटयीकरण व मुलाखत तंत्राचा वापर कसा कराल ते सोदाहरण लिहा.
  - २) गद्य व पद्य अध्यापनाचे स्वरूप सांगून गद्य व पद्य अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये विशद करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) मराठीचा इतर विषयांशी सहसंबंध
  - २) प्रकल्प पद्धती
  - ३) मराठी शिक्षकांसमोरील आव्हाने
  - ४) भाषा प्रयोगशाळा

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**बी.एड. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Hindi (BED1204)**

कमाल गुणः ४०

समय: सुबह ०९:०० से ११:००

**सूचना :** १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ वस्तुनिष्ठ प्रश्न.

04

- १) हिंदी भाषा मराठी भाषा की ——— है।  
अ) माँ                                      ब) बहन  
क) चाची                                    ड) भाभी
- २) जब भावों और विचारों को ध्वनि के रूप में उच्चारित किया जाता है, तब उसे ——— भाषा कहते हैं।  
अ) लिखित                                  ब) पठित  
क) मौखिक                                 ड) अन्य
- ३) निम्न पर्यायों में से भाषा कौशल का ——— यह पर्याय नहीं है।  
अ) श्रवण                                    ब) वाचन  
क) लेखन                                    ड) नाटक
- ४) समवाय के प्रमुख ——— भेद हैं।  
अ) दो                                        ब) एक  
क) तीन                                      ड) चार
- ५) छात्रों की मौखिक अभिव्यक्ति को विकसित करने के लिए ——— की आवश्यकता होती है।  
अ) मौनवाचन                              ब) लेखन  
क) संभाषण                                 ड) श्रुतिलेखन

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

- |                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------|----|
| १) हिंदी अध्यापन के माध्यमिक तथा उच्च माध्यमिक उद्देश्य संक्षेप में लिखिए। | ०५ |
| २) छात्र के जीवन में भाषा का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।                         | ०५ |

- प्र.३ निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर लिखिए। (कोई एक) १०
- १) हिंदी अध्यापन के सर्वसामान्य उद्देश्य लिखिए।
  - २) हिंदी विषय का अन्य विषयों से समन्वय स्पष्ट कीजिए।
- प्र.४ निम्नलिखित टिप्पणियाँ लिखिए। (किन्हीं तीन) १५
- १) हिंदी अध्यापन के भाषिक कौशल स्पष्ट कीजिए।
  - २) भाषा अध्यापन के सूत्र स्पष्ट कीजिए।
  - ३) हिंदी भाषा कौशलों को स्पष्ट कीजिए।
  - ४) राष्ट्रभाषा के रूप में हिंदी का स्थान एवं महत्त्व लिखिए।

|                 |  |
|-----------------|--|
| <b>Seat No.</b> |  |
|-----------------|--|

| Set | P |
|-----|---|
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**English (BED1205)**

Day & Date: Wednesday, 07-May-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05**

- 1) A minute and detailed study of the prescribed prose text means \_\_\_\_\_.  
a) Loud Reading                      b) Silent reading  
c) Intensive reading                d) Extensive reading
- 2) Concept Attainment Model was presented by \_\_\_\_\_.  
a) Jerom Bruner                      b) Piaget  
c) Ausubel                             d) Skinner
- 3) There are \_\_\_\_\_ Structures in English language.  
a) 275                                  b) 250  
c) 300                                  d) 125
- 4) 'The razor is sharper than this one' is an example of \_\_\_\_\_.  
a) Superlative degree                b) Positive degree  
c) Comparative degree               d) None of the above
- 5) The entire class engages in activities such as stitching buttons, cutting onion, cleaning garlic or knitting is one of the examples of \_\_\_\_\_.  
a) Religious Tolerance                b) Equality of Gender  
c) Neatness                             d) Sensitivity

**Q.2 Answer the following question in short: 10**

- Explain the nature of English language.
- State the importance of Dictionary.

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

- Explain the various learning resources in English.
- What are the objectives of teaching English? How do you inculcate values through English teaching?

**Q.4 Answer in Short: (Any Three)**

**15**

- 1)** Explain the concept of Morpheme.
- 2)** State the merits of Communicative approach.
- 3)** Features of English Syllabus.
- 4)** State the structure of English.



- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) गणित अध्यापनासाठी कोणते दृक साधने वापराल उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
- ब) प्रायोगिक पद्धतीची माहिती खालील मुद्द्यांना अनुसरून लिहा.
- 1) अर्थ व तत्व
  - 2) पद्धती राबविणे – उदाहरण
  - 3) शिक्षक भूमिका
  - 4) फायदे, मर्यादा
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) गणित आणि इतर विषय यांचा समवाय
- ब) उद्गामी व अवगामी पद्धतीची तुलना
- क) गणित मंडळाचे हेतू व उपक्रम
- ड) सरळव्याज या घटकाचे अध्यापन

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Mathematics (BED1206)**

Day & Date: Wednesday, 07-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Choose the correct alternative. 05**

- 1) If an item worth 800 rupees is sold for 600 rupees, what is the profit or loss per hundred?
 

|               |             |
|---------------|-------------|
| a) 20% profit | b) 20% loss |
| c) 25% profit | d) 25% loss |
- 2) The psychological method that applies the principle 'from the specific to the general' is the \_\_\_\_\_ method.
 

|              |              |
|--------------|--------------|
| a) Inductive | b) Analytic  |
| c) Synthetic | d) Deductive |
- 3) Calculator is a \_\_\_\_\_ tool for teaching mathematics.
 

|              |              |
|--------------|--------------|
| a) Audio     | b) Visual    |
| c) Practical | d) Projected |
- 4) Combining many subjects around a single topic in mathematics is a \_\_\_\_\_ correlation.
 

|               |                      |
|---------------|----------------------|
| a) Incidental | b) Concentric        |
| c) Systematic | d) None of the above |
- 5) Second book 'Karankutuhāl' was written by \_\_\_\_\_.
 

|                       |                   |
|-----------------------|-------------------|
| a) Aryabhatta         | b) Brahmagupta    |
| c) Srinivas Ramanujan | d) Bhaskaracharya |

**Q.2 Write short answers to the following questions. 10**

- a) Explain the nature and importance of mathematics subject.
- b) How Will you teach ratio and proportion?

**Q.3 Write the answer to the following question. (Any One)** **10**

- a) Explain with examples what visual aids will be used for teaching mathematics.
- b) Explain the experimental method according to the following points.
  - 1) Meaning and principle
  - 2) Implement method - example
  - 3) Teacher's role
  - 4) Merits and demerits

**Q.4 Write short notes. (Any Three)** **15**

- a) Correlation of mathematics and other subjects
- b) Comparison of inductive and deductive methods
- c) Objectives and activities of mathematics club
- d) Teaching of 'simple interest'

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Urdu (BED1207)**

Day & Date: Wednesday, 07-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the left indicate full marks.

05

سوال نمبر 1. مندرجہ ذیل کی خانہ پری کیجیے۔

(1) زلزلہ سبق پڑھاتے وقت معلم کو ----- مضمون سے رابطہ رکھنا پڑتا ہے۔

(A) جغرافیہ۔ (B) تاریخ۔

(C) سائنس۔ (D) حساب۔

(2) ----- طریقہ تدریس میں معلم کا رول بہت ہی اہمیت کا ہوتا ہے۔

(A) لیکچر۔ (B) گرامر۔

(C) وضاحت۔ (D) ان میں سے نہیں۔

(3) ----- یہ اُردو پڑھانے کا تکنیک TECHNIQUE ہے

(A) Discussion (B) Observation

(C) Supervised Study (D) ان میں سے سبھی۔

(4) تدریسی وسائل کی ----- قسمیں ہیں۔

(A) دو۔ (B) تین۔

(C) چار۔ (D) ان میں سے نہیں۔

(5) نصاب کے تعلق سے ----- مصنف کا نام درج نہیں ہے۔

(A) ڈاکٹر علامہ اقبال۔ (B) مرزا غالب۔

(C) سر سید احمد خان۔ (D) امیر خسرو۔

05

سوال نمبر 2. (A) اُردو کا دیگر مختلف مضامین سے رابطہ مختصراً بتائیے۔

05

(B) اُردو کے طریقے تدریس کے نصاب کے تعلق سے نام بتا کر کسی دو پر روشنی ڈالیے۔

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجیئے۔ (کوئی ایک)

- (1) اُردو کے تدریسی وسائل کی قسمیں بتا کر کسی ایک پر تفصیل سے روشنی ڈالیئے۔
- (2) نصاب کے تعلق سے کسی ایک مصنف کی اُردو میں تعلیمی خدمات انجام دیجیئے۔

15

سوال نمبر 4. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصر اُدیجیئے (کوئی تین)۔

- (1) اُردو کی اہمیت قومی یکجہتی کے تعلق سے واضح کیجیئے۔
- (2) اُردو تجربہ گاہ کی اہمیت بتائیئے۔
- (3) Co-operative Learning سے کیا مراد ہے۔
- (4) NCF (2005) کے تعلق سے اُردو عام مقاصد واضح کیجیئے۔

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी.एड. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**General Science (BED1209)**

वार, दिनांक : शुक्रवार, ०९-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) आपण दृक संवेदनेद्वारे ——— टक्के शिकतो.  
अ) ८३ ब) ११  
क) २३ ड) १३
- २) स्वयंशोधन पद्धतीचा जनक ——— हे आहेत.  
अ) स्किनर ब) ब्लूम  
क) डॉ.एच.ई.आर्मस्ट्रॉंग ड) युक्लीड
- ३) वैज्ञानिक दृष्टिकोन निर्माण करणे हे ——— उद्दिष्ट आहे.  
अ) मूर्त ब) अमूर्त  
क) सामान्य ड) विशिष्ट
- ४) धोकादायक प्रयोग शिकविण्यासाठी ——— पद्धत अधिक वापरली जाते.  
अ) उद्गामी ब) अवगामी  
क) प्रयोग दिग्दर्शन ड) प्रायोगिक
- ५) प्रश्न विचारायला शिकविणे हे ——— प्रतिमानाचे गृहितक आहे.  
अ) संकल्पना प्राप्ती ब) उदगमन विचार  
क) अग्रत संघटक ड) पृच्छा प्रशिक्षण

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

१०

- १) अध्यापनाची सूत्रे स्पष्ट करा.
- २) पर्यवेक्षित अभ्यासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) समवाय म्हणजे काय विज्ञान विषयाचा इतर विषयांशी समवाय स्पष्ट करा.
  - २) विज्ञान अध्यापनाची प्रायोगिक पद्धती सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) विज्ञान प्रयोगशाळेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - २) डॉ. होमी भाभा यांचे विज्ञानातील योगदान स्पष्ट करा.
  - ३) तुम्ही स्थितीक विद्युत या पाठाची प्रस्तावना कशी कराल?
  - ४) विज्ञान अध्यापनासाठी संकल्पना चित्र या कार्यनीतीची संकल्पना स्पष्ट करा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**General Science (BED1209)**

Day & Date: Friday, 09-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative. 05**

- 1) We learn \_\_\_\_\_ percent through visual sense.

|       |       |
|-------|-------|
| a) 83 | b) 11 |
| c) 23 | d) 13 |
- 2) Father of Heuristic method is \_\_\_\_\_.

|                        |           |
|------------------------|-----------|
| a) Skinner             | b) Bloom  |
| c) Dr. H. E. Armstrong | d) Euclid |
- 3) Creating a scientific attitude is \_\_\_\_\_ objective

|             |               |
|-------------|---------------|
| a) Tangible | b) Intangible |
| c) General  | d) Specific   |
- 4) To teach dangerous experiments \_\_\_\_\_ method is more used.

|                  |                 |
|------------------|-----------------|
| a) Ascending     | b) Descending   |
| c) Demonstration | d) Experimental |
- 5) Teaching to ask questions is an assumption of the \_\_\_\_\_ model of teaching.

|                       |                       |
|-----------------------|-----------------------|
| a) Concept attainment | b) Inductive Thinking |
| c) Advanced Organizer | d) Enquiry Training   |

**Q.2 Answer the following questions. 10**

- 1) Explain maxims of teaching.
- 2) Explain the concept of supervised study.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- 1) What is correlation? Explain the correlation of science subject with other subjects.
- 2) Explain the laboratory method of science teaching in brief.

**Q.4 Write short notes on (Any Three)**

**15**

- 1) Explain the importance of science laboratory.
- 2) Explain the contribution of Dr. Homi Bhabha in science.
- 3) How would you preface the lesson static electricity?
- 4) Explain the concept of concept mapping strategy for science teaching.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**बी.एड. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**History (BED1210)**

वार, दिनांक : शुक्रवार, ०९-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ बहुपर्यायी प्रश्न.**

०५

- १) इतिहास लिहिण्यासाठी हिरोडोअट्स वापरत असलेल्या शैलीचे सर्वोत्तम वर्णन म्हणजे ——— होय.
 

|             |                       |
|-------------|-----------------------|
| अ) कविता    | ब) गद्य               |
| क) क्रॉनिकल | ड) मुलाखतीचे प्रतिलेख |
- २) बुद्धीमंथन हे तंत्र आहे जे अल्पावधीतच मोठ्या संख्येने कल्पना निर्माण करण्यासाठी वापरले जाते हे बहुधा ——— प्रक्रियेच्या सुरुवातीच्या टप्प्यात वावरले जाते.
 

|               |                |
|---------------|----------------|
| अ) अंमलबजावणी | ब) मूल्यमापन   |
| क) नियोजन     | ड) निर्णय घेणे |
- ३) इतिहास मंडळाचे सदस्य अनेकदा ऐतिहासिक तथ्यांविषयीच्या त्यांच्या ज्ञानाची चाचणी घेण्यासाठी ——— मध्ये सहभागी होतात.
 

|                 |                 |
|-----------------|-----------------|
| अ) वादविवाद     | ब) प्रश्नमंजुषा |
| क) कला प्रदर्शन | ड) पाककला वर्ग  |
- ४) १७०७ मधील ——— च्या लढाईने औरंगजेबाच्या मृत्यूनंतर मुघल – मराठा संघर्षाचा अंत झाला.
 

|           |              |
|-----------|--------------|
| अ) पानिपत | ब) हल्दीघाटी |
| क) प्लासी | ड) सातारा    |
- ५) व्यापार, उद्योग आणि अर्थव्यवस्था यासह भूतकाळातील आर्थिक घडामोडींचा अभ्यास ——— इतिहास म्हणून ओळखला जातो.
 

|             |               |
|-------------|---------------|
| अ) कला      | ब) आर्थिक     |
| क) पर्यावरण | ड) सांस्कृतिक |

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

- १) इतिहास अध्यापनासाठीची दृक साधने स्पष्ट करा. ०५
- २) संविधानानुसार भारतीय नागरिकांचे अधिकार लिहा. ०५

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१०

- १) इतिहास म्हणजे काय? इतिहास विषयाचा इतर शालेय विषयाशी समवाय स्पष्ट करा.
- २) इतिहास अध्यापनाच्या विविध पद्धती सांगा. इतिहास अध्यापनाची आधार पद्धत सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

१५

- १) माध्यमिक स्तरावरील इतिहास अध्यापनाची मूल्ये
- २) ऐतिहासिक स्थळांच्या संरक्षणासाठीचे उपक्रम
- ३) इतिहास अध्यापनाची सुत्रे
- ४) प्राचीन भारतीय इतिहासाची साधने

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**History (BED1210)**

Day & Date: Friday, 09-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right side indicates marks.

**Q.1 Multiple Choice Questions: 05**

- 1) \_\_\_\_\_ of the best describes the style Herodotus used to write "The Histories"
  - a) Poetry
  - b) Prose
  - c) Chronicle
  - d) Interview transcripts
- 2) Brainstorming is a technique used to generate a large number of ideas in a short amount of time. It is often used in the early stages of the \_\_\_\_\_ process.
  - a) Implementation
  - b) Evaluation
  - c) Planning
  - d) Decision-making
- 3) History Club members often participate in \_\_\_\_\_ to test their knowledge of historical facts.
  - a) Debates
  - b) Quizzes
  - c) Art exhibitions
  - d) Cooking classes
- 4) The Battle of \_\_\_\_\_ in 1707 marked the end of the Mughal-Maratha conflict with the death of Aurangzeb.
  - a) Panipat
  - b) Haldighati
  - c) Plassey
  - d) Satara
- 5) The study of past economic activities, including trade, industry, and the economy, is known as \_\_\_\_\_ history.
  - a) Art
  - b) Economic
  - c) Environmental
  - d) Cultural

**Q.2 Short Answer Type Questions.**

- 1) Explain the Visual aids of Teaching History. **05**
- 2) Write the rights of the Indian citizens as per Constitution. **05**

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- 1) What is mean by History. Explain the Correlation of History and other school subjects.
- 2) State the various methods of teaching History. Illustrate the Source method in details.

**Q.4 Write short notes on (Any Three) 15**

- 1) Values of teaching history at secondary level.
- 2) Activities for preservation of historical Places.
- 3) Maxims of Teaching History.
- 4) Ancient Indian History Sources.

Set P

**बी.एड. (सत्र – II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Geography (BED1211)**

वार, दिनांक : शुक्रवार, ०९-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा पूर्ण करा. 0५

- १) भूगोल विषयात मानव व ---- यांच्या संबंधाचा पद्धतशीर अभ्यास केला जातो.  
अ) विज्ञान  
ब) पर्यावरण  
क) गणित शास्त्र  
ड) यापैकी नाही
- २) "आफ्रिका" या घटकाच्या अध्यापनासाठी ---- अध्यापन पद्धती जास्त योग्य आहे.  
अ) प्रादेशिक  
ब) व्याख्यान  
क) प्रवास  
ड) प्रकल्प
- ३) आकृतीच्या व लिखाणाच्या साहाय्याने केलेले प्रतिपादन म्हणजे ---- होय.  
अ) आलेख  
ब) तक्ता  
क) चित्र  
ड) पृथ्वीगोल
- ४) नकाशा वाचनाच्या प्रमुख ---- पायऱ्या समजल्या जातात.  
अ) एक  
ब) दोन  
क) तीन  
ड) चार
- ५) विद्यार्थी प्राथमिक व दुय्यम व्यवसायातील फरक सांगतो. हे या वर्ग अध्यापन उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.  
अ) कौशल्य  
ब) ज्ञान  
क) आकलन  
ड) उपयोजन

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०

- १) भूगोल मंडळाचे महत्त्व सांगा.
- २) समवाय म्हणजे काय? भूगोलाचा गणित विज्ञान विषयाशी असणारा समवाय सांगा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) भूगोलाचा अर्थ सांगून भूगोलाचे स्वरूप व मानवी जीवनातील महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.
  - २) भूगोलाच्या विविध अध्यापन पद्धती सांगून प्रकल्प पद्धत सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) भूगोलाची आधुनिक संकल्पना.
  - २) बुद्धिमंथन कार्यनीती स्पष्ट करा.
  - ३) भूगोलाची सर्वसामान्य उद्दिष्टे सांगा.
  - ४) भूगोल खोलीचे महत्त्व.

|                 |  |
|-----------------|--|
| <b>Seat No.</b> |  |
|-----------------|--|

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**B.Ed. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Geography (BED1211)**

Day & Date: Friday, 09-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicates full marks.

**Q.1 Fill in the blanks. 05**

- 1) Geography is a systematic study of the relationship between humans and \_\_\_\_\_.  
a) Science  
b) The environment  
c) Mathematics  
d) None of this
- 2) Africa \_\_\_\_\_ Teaching method is more suitable for teaching this component.  
a) Regional  
b) Lecture  
c) Travel  
d) Project
- 3) The assertion made with the help of figure and writing is \_\_\_\_\_ yes.  
a) Graph  
b) Table  
c) Picture  
d) Globe
- 4) The major \_\_\_\_\_ steps of map reading are understood.  
a) One  
b) Two  
c) Three  
d) Four
- 5) The student explains the difference between primary and secondary occupations. This is an explanation of the purpose of teaching this class.  
a) Skills  
b) Knowledge  
c) Understanding  
d) Applied

**Q.2 Answer the following Questions. 10**

- 1) Explain the importance of Geography Club.
- 2) What is Co-relation? Explain the Co-relation of Geography with Mathematical & Science subject.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- 1) Explain in detail the nature of geography and its importance in human life by giving the meaning of geography.
- 2) Different teaching methods of geography. Explain project method in detail.

**Q.4 Write short notes (Any Three)**

**15**

- 1)** Modern concept of geography.
- 2)** Explain the brainstorming strategy.
- 3)** State the general objectives of geography.
- 4)** Importance of Geography Room.



- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणताही एक) १०
- १) वैज्ञानिक पद्धती म्हणजे काय ते सांगून वैज्ञानिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - २) अभ्यासक्रम आराखडा म्हणजे काय ते सांगून NCF-2005 ची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) अभ्यासक्रम मूल्यनिर्धारनाचे मार्ग
  - २) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रमाचे शालेय शिक्षणातील महत्व
  - ३) ज्ञाननिर्मिती
  - ४) अभ्यासक्रम निर्मितीतील घटक

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Knowledge and Curriculum - Part I (1/2) (BED2301)**

Day & Date: Tuesday, 13-May-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Multiple choice questions. 05**

- 1) Knowledge is known or understood or perceived as stated by \_\_\_\_\_.  
a) Rangnathan                      b) Cook  
c) Devhis                          d) Pluto
- 2) \_\_\_\_\_ is not a way of acquiring knowledge.  
a) Direct Experience              b) Values  
c) Logic                              d) Scientific Method
- 3) The Chairman of NCF-2005 was \_\_\_\_\_.  
a) Prof. D.S. Kothari              b) K. Kasturirangan  
c) Prof. Yashpal Sharma        d) Prof. Ramamurthy
- 4) The first step in curriculum construction is \_\_\_\_\_.  
a) Determination of needs  
b) Formation of Syllabus  
c) Implementation  
d) Submission of draft
- 5) In Maharashtra \_\_\_\_\_ institute constructs the curriculum for standard I to VIII.  
a) Secondary Education Board    b) NCTE  
c) MSCERT                          d) NCERT

**Q.2 Short Answer Type Question. 10**

- Explain the need of curriculum framework.
- Explain the local and universal Knowledge as an aspect of knowledge.

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

- What is meant by Scientific Method? Explain the characteristics of Scientific Method.
- What is meant by curriculum framework and explain the silent features of NCF-2005.

**Q.4 Write short notes on. (Any Three)**

**15**

- a)** The Ways of assessing the curriculum
- b)** Curriculum and syllabus their significance in school educations
- c)** Construction of Knowledge
- d)** Factors in the Curriculum Preparation

वार, दिनांक : गुरुवार, १५-०५-२०२५  
वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

୧୦

- Page 1 of 5

- ७) ——— हे सर्वांगीण विकासाचे उदाहरण नाही.  
अ) वैयक्तिक गुण  
ब) अभ्यासानुवर्ती उपक्रम सहभाग  
क) सामाजिक गुण  
ड) लेखी परीक्षेचे गुण
- ८) पुस्तकासह परीक्षेसाठी वापरावयाचा मजकूर ——— असावा.  
अ) निवडक उतारे  
ब) नकाशे  
क) तक्ते, आलेख  
ड) वरील सर्व
- ९) वर्ग अध्यापनाची पडताळणी करण्यासाठी शिक्षकांनी तयार केलेल्या चाचणीला ——— परीक्षण असे म्हणतात.  
अ) अध्यापक निर्मित उपलब्धी  
ब) शाळा निर्मित उपलब्धी  
क) समूह निर्मित उपलब्धी  
ड) वरील सर्व
- १०) प्रसामान्य संभाव्य वक्राचा आकार ——— सारखा असतो.  
अ) चौरस  
ब) पिरॅमिड  
क) वर्तुळ  
ड) घंटाकृती

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०

- अ) मूल्यमापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.  
ब) स्तंभालेख हया आलेखाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०

- अ) पोर्ट फोलिओ ही संकल्पना स्पष्ट करा.  
ब) सर्वकष सातत्यपूर्ण मूल्यमापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १५

- अ) मापन आणि मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा. मूल्यनिर्धारणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) ऑनलाईन परीक्षा व पुस्तकासह चाचणी ह्या संकल्पना स्पष्ट करा. ऑनलाईन परीक्षा आणि पुस्तकासह चाचणी यांचे फायदे आणि मर्यादा लिहा.

प्र.५ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १५

- अ) तुम्ही तुमच्या विद्यार्थ्यांचे भावात्मक अध्ययनाचे मूल्यनिर्धारण कसे कराल ते स्पष्ट करा.
- ब) केंद्रीय प्रवृत्तीची ३ परिमाणे विस्तृत स्पष्ट करा.

- प्र.६ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)
- १) प्रवेश परीक्षेची संकल्पना
  - २) मूल्यमापनाची तत्वे
  - ३) प्रकल्पाची संकल्पना
  - ४) श्रेणीचे महत्त्व
  - ५) विचलनशीलतेची परिमाणे

**२०**

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Assessment for Learning (BED2302)**

Day & Date: Thursday, 15-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative. 10**

- 1) While measurement is expected to be accurate, this accuracy depends on \_\_\_\_\_.  
 a) measurable amount                      b) the tool used  
 c) significance of the result              d) All of the above
  
- 2) The results obtained through evaluation are considered in terms of \_\_\_\_\_ completion.  
 a) Goals                                          b) Work  
 c) Objectives                                      d) None of these
  
- 3) Students use various concepts in daily practice, this objective is in the field of \_\_\_\_\_.  
 a) Affective                                      b) Performance  
 c) cognitive                                        d) applied
  
- 4) The student uses appropriate scale while drawing the map. This is the learning outcomes of \_\_\_\_\_ objective.  
 a) Accuracy                                      b) Opportunism  
 c) Action skills                                      d) Imitation
  
- 5) \_\_\_\_\_ is the most reliable measure of central tendency.  
 a) Mode                                              b) Mean  
 c) Median                                            d) None of these
  
- 6) The writing style of the student does not affect for \_\_\_\_\_ examination.  
 a) Open Book                                      b) Pre  
 c) Online                                              d) None of these
  
- 7) \_\_\_\_\_ this is not an example of Holistic development.  
 a) Personal qualities  
 b) Participation of co-curricular activities  
 c) Social qualities  
 d) Mark of written exam

- 8) Texts to be used in open book examination should be \_\_\_\_\_.  
a) Selected excerpts                      b) Maps  
c) Charts, Graphs                      d) All of the above
- 9) Tests prepared by teachers to verify classroom teaching are called \_\_\_\_\_ Examination.  
a) Teacher created achievements  
b) School created achievements  
c) Group created achievements  
d) All of the above
- 10) The shape of normal probability curve is as \_\_\_\_\_.  
a) Square                      b) Pyramid  
c) Circle                      d) Bell shaped

**Q.2 Answer the following questions. 10**

- a) Explain the concept of Evaluation.  
b) Explain the characteristics of Histogram.

**Q.3 Answer the following questions. 10**

- a) Explain the concept of Portfolio.  
b) Explain the need of Continuous and Comprehensive Evaluation.

**Q.4 Answer the following questions. (Any One) 15**

- a) Explain the concept of measurement and assessment? Explain the types of assessment.  
b) Explain the concepts of Online examination and Open Book Test? Write the advantages and limitations of Online examination and Open Book Test.

**Q.5 Answer the following questions. (Any One) 15**

- a) Explain how you will assess your students of affective learning.  
b) Explain in details the three types of central tendency.

**Q.6 Write Short Notes. (Any Four) 20**

- 1) Concept of entrance test  
2) Principles of Evaluation  
3) Concept of project  
4) Importance of Grading  
5) Measures of Variability

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी.एड. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part- II**  
**Marathi (BED2309)**

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકઢીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहून वाक्य पुन्हा लिहा.

04

- १) मराठी विषयाचा विशिष्ट इयत्तेत पार पाडायचा जो अभ्यासक्रम असतो त्याचे योग्य घटक पाडून उपलब्ध तासिकांत त्याची विभागणी करणे म्हणजे ——— होय.  
अ) वार्षिक नियोजन  
ब) घटक नियोजन  
क) पाठ नियोजन  
ड) वरीलपैकी नाही
- २) विद्यार्थ्यांच्या संपादनातील चुका किंवा कच्चे दुवे शोधून काढण्यासाठी ——— कसोट्यांचा उपयोग केला जातो.  
अ) घटक चाचणी  
ब) नैदानिक कसोट्या  
क) उपचारात्मक कसोटी  
ड) वरीलपैकी नाही
- ३) आशय विश्लेषणाची खालीलपैकी ——— उद्दिष्ट्ये आहेत.  
अ) शिक्षकांनी पाठ्यवस्तूचा सखोल अभ्यास करणे.  
ब) अध्यापनाची उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे आणि आशयाची सांगड घालणे.  
क) मूल्यमापनांच्या योग्य साधनांची निवड करण्यास अध्यापकास मदत करणे.  
ड) वरीलपैकी सर्व
- ४) ज्ञानेंद्रियांच्या माध्यमांद्वारे वस्तू व्यक्ती व घटना यांच्याबद्दल मिळणारे ज्ञान व त्यासंबंधी अनुभव घेणाऱ्यांची स्थिती अन्य कोणत्याही साधनांशिवाय असेल तर तो ——— अनुभव होय.  
अ) प्रत्यक्ष अनुभव  
ब) अप्रत्यक्ष अनुभव  
क) अनौपचारिक अनुभव  
ड) अशाब्दिक अनुभव
- ५) पाठाचा प्रारंभ ——— करून केला जातो.  
अ) हेतुकथन  
ब) प्रस्तावना  
क) विषय प्रतिपादन  
ड) संकलन

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
- १) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा. ०५
  - २) दैनंदिन पाठनियोजन म्हणजे काय? ते सांगून पाठ नियोजनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. ०५
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) अभ्यासानुवर्ती उपक्रम म्हणजे काय? ते सांगून विविध उपक्रमांची सविस्तर माहिती लिहा.
  - २) चाचण्यांचे प्रकार कोणते? चाचण्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) ज्ञानरचनावाद संकल्पना
  - २) ऑनलाईन ओपन बुक
  - ३) मराठी संरचना-फायदे
  - ४) व्याकरण अध्यापनाचे महत्व

कमाल गुणः ४०

समय: सुबह 0९:00 से ११:00

**सूचना :** १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर उचित पर्याय चुनकर लिखिए।

04

१) रामचरितमानस यह काव्यरचना — की है।

अ) सूरदास

ब) कबीर

क) तुलसीदास

ड) इनके अलावा

२) पाठनियोजन के पहले सोपान में ----.

अ) छात्रों को अधिक ज्ञान दिया जाता है।

ब) पाठ्यपुस्तक की जानकारी दी जाती है।

क) छात्रों के पूर्वज्ञान को जागृत किया जाता है।

ड) पाठ्य-घटक का शीर्षक बताया जाता है।

३) पाठ्यपुस्तक का ---- आंतरिक गुण है।

अ) विषय सामग्री

ब) आकार

क) कीमत

ડ) આવરણ

४) — यह प्रेमचंद की प्रमुख साहित्य कृति मानी जाती है।

अ) गबन

ब) गोदान

क) कर्मभूमि

ड) इनके अलावा

५) हिंदी दिवस ---- को मनाया जाता है।

अ) १४ जुलाई

ब) १४ अगस्त

क) १४ सितंबर

ड) १४ नवंबर

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

अ) भाषा प्रयोगशाला का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

04

ब) बोली और भाषा में अंतर स्पष्ट कीजिए।

04

- प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए। (कोई एक) १०
- अ) वार्षिक नियोजन का महत्त्व बताकर उसके तत्त्व स्पष्ट कीजिए।
- ब) पाठ्यपुस्तक की आवश्यकता बताकर उसकी आंतरिक और बाह्य विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।
- प्र.४ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में दीजिए। (किन्हीं तीन) १५
- १) व्याकरण अध्यापन की पद्धतियाँ बताइए।
- २) हिंदी अध्यापक के गुण बताइए।
- ३) हिंदी अध्यापन में संदर्भ ग्रंथों का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
- ४) निबंधात्मक प्रश्नों के गुण बताइए।

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part- II**  
**English (BED2311)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05**

- 1) In educational planning \_\_\_\_\_ are always at the Centre.

|                 |               |
|-----------------|---------------|
| a) Instructions | b) Principle  |
| c) Maxims       | d) Objectives |
- 2) The criteria of good textbook is based on \_\_\_\_\_.

|                        |                 |
|------------------------|-----------------|
| a) Learning Experience | b) Vocabulary   |
| c) Applied Skills      | d) All of these |
- 3) A teacher can make his teaching effective by \_\_\_\_\_.

|                    |              |
|--------------------|--------------|
| a) Action research | b) Reading   |
| c) Writing         | d) Listening |
- 4) There are \_\_\_\_\_ diphthongs in the English language.

|       |       |
|-------|-------|
| a) 12 | b) 24 |
| c) 08 | d) 44 |
- 5) Inductive method is taught by giving \_\_\_\_\_ first.

|             |                      |
|-------------|----------------------|
| a) Example  | b) Rule              |
| c) Practice | d) None of the above |

**Q.2 Answer the following questions.** **10**

- 1) State the advantages of unit plan.
- 2) State the criteria of good test.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- 1) What are the essential qualities of a good English teacher?
- 2) What are the criteria of a good Textbook of English?

**Q.4 Write a short note on. (Any Three) 15**

- 1) Concept of evaluation.
- 2) Significance of Annual plan.
- 3) Steps of teaching poetry.
- 4) Stress and Intonation.

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी.एड. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part - II**  
**Mathematics (BED2312)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) आशय, उद्दिष्टे, प्रश्नप्रकार या तीन मित्तींचा विचार ---- नियोजनात होतो.  
अ) वार्षिक  
ब) घटक  
क) पाठ  
ड) घटक चाचणी
- २) गणितात दैनंदिन निरीक्षण हे ---- मूल्यमापन तंत्र आहे.  
अ) आकारिक  
ब) साकारिक  
क) संख्यात्मक  
ड) यापैकी नाही
- ३) सूट हा आशय गणितातील ---- या शाखेशी संबंधित आहे.  
अ) संख्याशास्त्र  
ब) भूमिती  
क) बीजगणित  
ड) अंकगणित
- ४) गणितामध्ये 'संच' ---- चे उदाहरण आहे.  
अ) व्याख्या  
ब) संज्ञा  
क) संकल्पना  
ड) नियम
- ५) त्रिकोणाच्या कोनाशी रेषीय जोडी तयार करणाऱ्या कोनाला त्या त्रिकोणाचा ---- म्हणतात.  
अ) बाह्यकोन  
ब) आंतरकोन  
क) विरुद्ध कोन  
ड) संगतकोन

20

- अ) प्रमाणके संदर्भ व निक्ष संदर्भ चाचण्यांतील फरक स्पष्ट करा.  
ब) भूमितीच्या अध्यापनाचे तीन टप्पे सोदाहरण स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणताही एक) १०
- अ) घटक नियोजन म्हणजे काय? गणित विषयासाठी घटक नियोजनाची विविध अंगे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ब) विषय संरचना म्हणजे काय? विषय संरचनेची गणित शिक्षकास का गरज असते? अंकगणिताची विषय संरचना स्पष्ट करा. अध्ययन अध्यापन करताना या संरचनेचा कसा उपयोग कराल ते स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) गणित अध्यापनात वार्षिक नियोजनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - २) गणित विषयासाठी साकारिक मूल्यमापनाची साधने स्पष्ट करा.
  - ३) भूमिती विषयाची विषय संरचना स्पष्ट करा.
  - ४) गणित शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासासाठी गणित शिक्षक संघटनांची भूमिका स्पष्ट करा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part- II**  
**Mathematics (BED2312)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Select the correct alternative. 05**

- 1) Content, objectives, and types of questions are in three dimensions in \_\_\_\_\_ plan.
 

|           |              |
|-----------|--------------|
| a) Year   | b) Unit      |
| c) Lesson | d) Unit Test |
- 2) Daily observation is a tool of \_\_\_\_\_ evaluation in mathematics.
 

|                 |                  |
|-----------------|------------------|
| a) Formative    | b) Summative     |
| c) Quantitative | d) None of these |
- 3) A content discount is related with \_\_\_\_\_ branch of mathematics.
 

|               |               |
|---------------|---------------|
| a) Statistics | b) Geometry   |
| c) Algebra    | d) Arithmetic |
- 4) Set is a example of \_\_\_\_\_ in mathematics.
 

|               |         |
|---------------|---------|
| a) definition | b) term |
| c) concept    | d) laws |
- 5) An Angle which makes linear pair with any angle of triangle is called \_\_\_\_\_ angle.
 

|             |                  |
|-------------|------------------|
| a) Exterior | b) Interior      |
| c) Opposite | d) corresponding |

**Q.2 Answer the following questions. 10**

- 1) Explain difference between criterion reference & norm reference test.
- 2) Explain three stages of teaching geometry with suitable examples.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- 1) What is unit plan? Explain various aspects of unit plan in Mathematics with suitable example.
- 2) What is subject structure? Explain the need of subject structure for teacher. Explain the subject structure of Arithmetic. Explain how you will use this subject structure in your teaching learning.

**Q.4 Write short notes. (Any Three)**

**15**

- 1)** Explain the importance of year plan in mathematics.
- 2)** Explain the summative evaluation tools in mathematics.
- 3)** Explain the subject structure of geometry.
- 4)** Explain the role of mathematics teacher organization in professional growth of mathematics teacher.

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी.एड. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part – II**  
**General Science (BED2315)**

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडा.

04

- १) घटक नियोजन यामध्ये ——— घटकांचा समावेश होतो.  
अ) तीन  
ब) चार  
क) पाच  
ड) सहा
- २) संपादनूक चाचणी या चाचणीच्या प्रकारातून विद्यार्थ्यांचे ——— अभ्यास केला जातो.  
अ) प्रगती  
ब) कमतरता  
क) अध्ययन न झालेला आशय  
ड) वरील सर्व
- ३) विषय संरचनेचा अभ्यास केल्याने विज्ञान शिक्षकांमध्ये ——— दृष्टिकोन विकसित होतो.  
अ) संश्लेषणात्मक  
ब) समग्र  
क) भावनात्मक  
ड) वरील सर्व
- ४) ज्ञानरचनावादाच्या 5-E अध्यापन नमुन्यामध्ये चौथा E ——— हे दर्शवितो.  
अ) विस्तारीकरण  
ब) स्पष्टीकरण  
क) शोधन  
ड) गुंतवणूक
- ५) रक्तगटाचे संशोधन ——— या शास्त्रज्ञांशी संबंधित आहे.  
अ) डॉ. कार्ल लॅंडसाईनर  
ब) हेनरी बँक्वेरेल  
क) डॉ. आर् एच् व्हाईट हाऊस  
ड) कार्टर पी. गुड

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

୧୦

- १) विज्ञान आशयाचे आशय युक्त अध्यापन उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
- २) अभ्यासक्रम रचनेची तत्त्वे स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) घटक नियोजन म्हणजे काय? विज्ञान विषयातील कोणत्याही एका घटकाचा घटक नियोजन आराखडा तयार करा.
  - २) शास्त्र शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये कोणती आहेत? विज्ञान शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासाचे मार्ग स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) आशय विश्लेषण
  - २) नैदानिक चाचणी
  - ३) प्रकाश संश्लेषण या संकल्पनेचे अध्यापन
  - ४) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम यातील सहसंबंध

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part – II**  
**General Science (BED2315)**

Day & Date: Monday, 19-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Select the correct alternative.**

05

- 1) There are \_\_\_\_\_ constituents of Unit Plan.

|          |         |
|----------|---------|
| a) Three | b) Four |
| c) Five  | d) Six  |
- 2) The Achievement type of test used to study \_\_\_\_\_ of the students.

|                    |              |
|--------------------|--------------|
| a) Performance     | b) Drawbacks |
| c) Unlearn content | d) All above |
- 3) The study of “Structure of Science” develop \_\_\_\_\_ approach among science teachers.

|               |                     |
|---------------|---------------------|
| a) analytical | b) holistic         |
| c) affective  | d) All of the above |
- 4) In Constructivist 5E Model of teaching, Fourth E Stands for \_\_\_\_\_.

|                |                |
|----------------|----------------|
| a) Elaboration | b) Explanation |
| c) Explore     | d) Engagement  |
- 5) The research of Blood groups is related with \_\_\_\_\_.

|                         |                    |
|-------------------------|--------------------|
| a) Dr. Karl Landsteiner | b) Henery Bequerel |
| c) Dr. R. H. Whitehouse | d) Carter V. Good  |

**Q.2 Answer the following questions.**

10

- 1) Explain with example CCM teaching of science content.
- 2) Explain the principles of designing Curriculum.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One)**

10

- 1) What is Unit Plan? Prepare unit plan of any content of subject science.
- 2) What are the characteristics of Science Teacher? Explain the ways of Professional Development of Science Teacher.

**Q.4 Write short notes. (Any Three)**

**15**

- 1)** Content Analysis
- 2)** Diagnostic Test
- 3)** Teaching of concept photosynthesis
- 4)** Relation between Curriculum and Syllabus

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी.एड. (सत्र – III) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part - II**  
**History (BED2316)**

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.**

०५

- १) आशय विश्लेषणात ——— चा समावेश होतो.
 

|           |              |
|-----------|--------------|
| अ) संबोध  | ब) घटना      |
| क) तत्त्व | ड) वरील सर्व |
- २) नैदानिक कसोट्यांचा उपयोग ——— साठी केला जातो.
 

|                                        |                                             |
|----------------------------------------|---------------------------------------------|
| अ) ऐतिहासिक संकल्पना समजणे             | ब) विद्यार्थ्यांमधील उणीवा शोधणे            |
| क) इतिहास विषयीचा न्यूनगंड काढण्यासाठी | ड) उद्दिष्टांची पूर्तता पडताळून पाहण्यासाठी |
- ३) पाठ नियोजन करताना ——— घटकांचा विचार करावा लागतो.
 

|                      |              |
|----------------------|--------------|
| अ) पाण्यांश पृथक्करण | ब) उद्दिष्टे |
| क) अध्ययन            | ड) वरील सर्व |
- ४) शाळेतील इतिहास कक्षाचा उपयोग ——— साठी होतो.
 

|                                             |                                       |
|---------------------------------------------|---------------------------------------|
| अ) अध्यापन साहित्याचा संग्रह करण्यासाठी     | ब) मुलांना इतिहासाची गोडी लावण्यासाठी |
| क) फावल्या वेळेत नकाशे चित्रे निरीक्षणासाठी | ड) वरील सर्व                          |
- ५) एका दृष्टीक्षेपात त्या विषयाची संपूर्ण रचना असते त्याला ——— असे म्हणतात.
 

|                 |              |
|-----------------|--------------|
| अ) घटक नियोजन   | ब) पाठ्यक्रम |
| क) आशय विश्लेषण | ड) संरचना    |

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- १) पाठ नियोजन म्हणजे काय? घटक नियोजनाची आवश्यकता स्पष्ट करा. 0५
- २) निकष संदर्भीय चाचणी आणि प्रमाणके संदर्भीय चाचणी यातील फरक स्पष्ट करा. 0५

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- १) इतिहास विषय संरचनेचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा. इतिहास विषयाची संरचना लिहा.

किंवा

- २) विद्यार्थ्यांमध्ये इतिहास विषयाची आवड विकसित करण्यामध्ये इतिहास शिक्षकाची भूमिका सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही तीन)

१५

- १) घटक चाचणी तयार करण्याची गरज.
- २) लेखी परीक्षेचे फायदे तोटे सांगा.
- ३) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम यातील संबंध स्पष्ट करा.
- ४) भारतीय राज्यघटनेतील मार्गदर्शक तत्त्वे.

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part - II**  
**History (BED2316)**

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

## 05

- 1) Content analysis includes \_\_\_\_\_.
  - a) concept
  - b) incident
  - c) principle
  - d) all of the above
- 2) Clinical tests are used to \_\_\_\_\_.
  - a) Understanding historical concepts
  - b) To find the University among the students
  - c) Removal of short comings in History subject
  - d) To verify the achievement of objective
- 3) While planning the lesson \_\_\_\_\_ factors have to be considered.
  - a) Analysis of text
  - b) Objective
  - c) Study
  - d) All of the above
- 4) History class in school is used for \_\_\_\_\_.
  - a) To collect teaching materials
  - b) To make children enjoy history
  - c) For free time map picture observation
  - d) all of the planning
- 5) It has complete structure of the subject at glance. It is called.
  - a) Component Planning
  - b) Syllabus
  - c) Content Analysis
  - d) Structure

**Q.2 Write short answers.**

- |           |                                                                                            |           |
|-----------|--------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1)</b> | What is mean by lesson planning? Explain Necessary of Unit planning.                       | <b>05</b> |
| <b>2)</b> | Explain the difference between criterion reference text and non reference test in history. | <b>05</b> |

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

- 1) Explain meaning and importance of structure of history of prepare structure of history.
- 2) Explain the suitable example role of history teacher in developing interest towards history among the student.

**Q.4 Write Short Notes on. (Any Three) 15**

- 1) Need of preparing unit test.
- 2) State advantage and disadvantage of written examination.
- 3) Explain relation between history curriculum and syllabus.
- 4) Explain the importance and directive principle in Indian constitution.



प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

१५

- १) क्षेत्रिय अभ्यास
- २) मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना
- ३) चाचणीचे महत्व
- ४) संविधान तक्ता कसे तयार कराल.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part- II**  
**Geography (BED2317)**

Day & Date: Monday, 19-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Fill in the blanks. 05**

- 1) There are \_\_\_\_\_ types of planning.
 

|         |          |
|---------|----------|
| a) Two  | b) Three |
| c) Four | d) Five  |
- 2) Match the following is a type of \_\_\_\_\_ question.
 

|              |                  |
|--------------|------------------|
| a) Essay     | b) Short         |
| c) Objective | d) None of these |
- 3) Following is a ideal criteria of textbook \_\_\_\_\_.
 

|                     |                       |
|---------------------|-----------------------|
| a) Accurate content | b) Update information |
| c) Proper language  | d) All above          |
- 4) Study of equatorial Region comes under \_\_\_\_\_ branches of Geography.
 

|              |                    |
|--------------|--------------------|
| a) Practical | b) Regional        |
| c) Natural   | d) Human Geography |
- 5) Dr. Kore is main viewer of \_\_\_\_\_ Research.
 

|                |                  |
|----------------|------------------|
| a) Applied     | b) Action        |
| c) Fundamental | d) None of these |

**Q.2 Write the answers of following. 10**

- 1) Explain the aspects of unit planning?
- 2) How you will be prepare the proposal of Action Research.

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

- 1) Write essential qualities of Geography teacher in detail.
- 2) Write information about std VIII Geography textbook which you have studied critically.

**Q.4 Write short answers. (Any Three) 15**

- 1) Field study
- 2) Concept of Assessment
- 3) Importance of unit test
- 4) How you will construct the Blue Print.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी.एड. (सत्र –III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Knowledge and Curriculum – Part I (1/2) (19502301)**

वार, दिनांक : मंगळवार, १३-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडा.**

०५

- १) NCF २००५ चे अध्यक्ष ——— हे होते.  
 अ) प्रो. डी. एस. कोठारी                      ब) प्रो. मुदलीयर  
 क) प्रो. यशपाल शर्मा                      ड) राममूर्ती
- २) ज्ञानाचा उपयोग करण्याची क्षमता म्हणजे ——— होय.  
 अ) कौशल्य                                              ब) विश्वास  
 क) माहिती                                              ड) आकलन
- ३) ज्ञान म्हणजे खरा विश्वास हे मत ——— यांचे आहे.  
 अ) रंगनाथन                                              ब) कुक  
 क) प्लेटो                                              ड) डेव्हिस
- ४) अभ्यासक्रम निर्मितीमध्ये शेवटची पायरी ——— ही असते.  
 अ) चालू मतप्रवाहांचा अभ्यास                      ब) पाठ्यक्रम गठित करणे  
 क) अंमलबजावणी                                              ड) अंतिम मसुदा सादरीकरण
- ५) शिक्षक शिक्षणाचा राष्ट्रीय पातळीवरील अभ्यासक्रम ——— ही संस्था तयार करते.  
 अ) एन.आय.सी.टी.ई.                                              ब) एन.सी.टी.ई.  
 क) एम.एस.सी.ई.आर.टी.                                              ड) एन.सी.ई.आर.टी.

**प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.**

- १) ज्ञान म्हणजे काय? ज्ञाननिर्मितीचे घटक स्पष्ट करा. ०५
- २) अभ्यासक्रम गुंतवणुकीसाठी आवश्यक स्थळे आणि स्रोत स्पष्ट करा. ०५

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) वैज्ञानिक पद्धती म्हणजे काय? वैज्ञानिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - २) अभ्यासक्रम आराखड्याची गरज सांगून सद्यस्थितीतील पदवी स्तरासाठीच्या शिक्षक शिक्षणाच्या राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा – २०१४ (NCFTE- 2014) चे स्वरूप नमूद करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) अभ्यासक्रम मूल्यनिर्धारणाचे मार्ग
  - २) सैद्धांतिक ज्ञान आणि प्रात्यक्षिक ज्ञान यातील संबंध
  - ३) नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६ मधील नाविन्यपूर्ण बाबी
  - ४) अभ्यासक्रम निर्मितीतील घटक

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Knowledge and Curriculum – Part I (1/2) (19502301)**

Day & Date: Tuesday, 13-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Select the correct alternative. 05**

- 1) The Chairman of NCF 2005 was \_\_\_\_\_.  
 a) Prof. D.S. Kothari                      b) Prof. Mudliyar  
 c) Prof. Yashpal Sharma                d) Prof. Ramamurthy
- 2) The ability to use knowledge is called as \_\_\_\_\_.  
 a) Skills                                      b) Belief  
 c) Information                                d) Understanding
- 3) Knowledge is real belief is stated by \_\_\_\_\_.  
 a) Rangnathan                                b) Cook  
 c) Pluto                                        d) Devhis
- 4) The last step in curriculum construction is \_\_\_\_\_.  
 a) To study present trends                b) Formation of Syllabus  
 c) Implementation                        d) Submission of draft
- 5) The curriculum for teacher education constructed by \_\_\_\_\_ at National level.  
 a) NICTE                                        b) NCTE  
 c) MSCERT                                      d) NCERT

**Q.2 Answer the following questions. 10**

- 1) What is meant by Knowledge? Explain the aspects of Knowledge.
- 2) Explain the essential curricular sites and resources for Curriculum Engagement.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- 1) What is meant by Scientific Method? Explain the characteristics of Scientific Method.
- 2) Explain the need of curriculum framework and State the nature of Curriculum Framework according to NCFTE 2014 at Degree level.

**Q.4 Write short notes. (Any Three)**

**15**

- 1) Ways of Curriculum assessment.
- 2) Relationship between theoretical knowledge and practical knowledge.
- 3) Salient features of New National Policy of Education-1986.
- 4) Factors in the Curriculum Preparation.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी.एड. (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Assessment for Learning (19502302)**

वार, दिनांक : गुरुवार, १५-०५-२०२५

कमाल गुण: ८०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १०**
- १) मूल्यनिर्धारण ही — यांचे मापन व दस्तऐवज तयार करण्याची प्रक्रिया आहे.  
 अ) ज्ञान व कौशल्य                      ब) ज्ञान व क्षमता  
 क) कौशल्य व अभिवृत्ती              ड) ज्ञान, कौशल्य, क्षमता व अभिवृत्ती
- २) पुस्तक हा सह चाचणीतंत्रामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये — बदल होतो.  
 अ) विद्यार्थी नोट्स काढतात  
 ब) विद्यार्थी विविध संदर्भ वापरतात  
 क) विद्यार्थी लेखनाचा वेग वाढवतात  
 ड) विद्यार्थी पाठ्यपुस्तके वाचतात
- ३) प्रकल्प हे — मूल्यनिर्धारणासाठी एक उपयुक्त साधन आहे.  
 अ) पर्यायी                                  ब) आकारिक  
 क) कार्यमान मूल्यनिर्धारण      ड) वरील सर्व
- ४) — हे केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाण नाही.  
 अ) मूल्यमापन                              ब) मध्यमान  
 क) मध्यांक                                    ड) बहुलक
- ५) क्रियात्मक क्षेत्रातील सर्वात — शेवटची पायरी आहे.  
 अ) स्वाभाविकीकरण                      ब) संधीकरण  
 क) क्रिया कौशल्य                            ड) अचूकता
- ६) विद्यार्थ्यांचा छंद ओळखण्यासाठी साधन वापरतात.  
 अ) प्रश्नावली                                  ब) प्रासांगिक नोंद  
 क) अभिरुची शोधिका                      ड) मुलाखत

- ७) विद्यार्थ्यांची संज्ञा विविध घटना नियम व तत्वे इत्यादी बाबी स्मरणशक्तीच्या जोरावर सांगण्याची क्षमता वाढविणे ही बोधात्मक क्षेत्राच्या — स्तराशी संबंधित आहे.  
 अ) ज्ञान ब) आकलन  
 क) मूल्यमापन ड) संश्लेषण
- ८) भावात्मक मूल्य निर्धारण विद्यार्थ्यांच्या वर आधारित आहे.  
 अ) अभिरुची ब) ज्ञान  
 क) उपयोजन ड) मूल्यमापन
- ९) दैनंदिन निरीक्षण हे — चे साधन आहे.  
 अ) आकारिक मूल्यमापन ब) संकलित मूल्यमापन  
 क) निदानात्मक मूल्यमापन ड) स्थान निश्चिती मूल्यमापन
- १०) — यांनी भारतात सातत्य पूर्व सर्वकष व सातत्यपूर्ण मूल्यमापन प्रणाली सुरू केली.  
 अ) केंद्रीय माध्यमिक शिक्षण मंडळ  
 ब) राज्य माध्यमिक शिक्षण मंडळ  
 क) विद्यापीठ माध्यमिक शिक्षण मंडळ  
 ड) परीक्षा माध्यमिक मंडळ

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०  
 अ) मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा.  
 ब) श्रेणी पद्धतीच्या समस्या स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०  
 अ) प्रवेश चाचणीचा प्रभाव विशद करा  
 ब) आलेखाचे प्रकार सांगा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १५  
 अ) मापन मूल्यनिर्धारण व मूल्यमापन या संकल्पना व त्याचे सहसंबंध उदाहरणासह स्पष्ट करा.  
 ब) परीक्षेचे विविध प्रकार स्पष्ट करून विद्यार्थी मूल्यमापनाच्या दृष्टीने परिक्षेतील सुधारणा सांगा.
- प्र.५ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १५  
 अ) भावात्मक अध्ययनाचे मूल्यनिर्धारणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.  
 ब) श्रेणी म्हणजे काय? ते सांगून श्रेणी प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.६ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

२०

- १) प्रमाणाक संदर्भ चाचणी आणि निकषसंदर्भ चाचणी यातील फरक
- २) विद्यार्थी संचिका महत्त्व
- ३) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापनाची गरज
- ४) ऑनलाइन परीक्षेचे फायदे
- ५) कार्यात्मक मूल्यनिर्धारण

|             |  |
|-------------|--|
| Seat<br>No. |  |
|-------------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Assessment for Learning (19502302)**

Day & Date: Thursday, 15-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 80

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative: 10**

- 1) Assessment is the process of measuring \_\_\_\_\_ documenting the same.
  - a) Knowledge and Skill
  - b) Knowledge and abilities
  - c) Skills and Attitudes
  - d) Knowledge, Skill, Abilities and Attitude
- 2) \_\_\_\_\_ is the change taking place among students because of open book test.
  - a) Student are prepared notes
  - b) Students referred various books
  - c) Students improve speed of writing
  - d) Students read books
- 3) Project is a tool for \_\_\_\_\_ Assessment.
  - a) Alternative
  - b) Formative
  - c) Performance
  - d) All of the above
- 4) \_\_\_\_\_ is not a measure of central tendency.
  - a) Evaluation
  - b) Mean
  - c) Median
  - d) Mode
- 5) \_\_\_\_\_ is the most upper level of the psychomotor domain.
  - a) Naturalization
  - b) Articulation
  - c) Manipulation
  - d) Accuracy
- 6) \_\_\_\_\_ a tool is used to know about the hobbies of students.
  - a) Questionnaire
  - b) Anecdotal
  - c) Interest Inventory
  - d) Interviews
- 7) Increase the student ability all to recall terms, facts, rules and principles etc. it is concerned with \_\_\_\_\_ cognitive domain.
  - a) knowledge
  - b) understanding
  - c) evaluation
  - d) synthesis

- 8) Affective assessment is based on students \_\_\_\_\_.
  - a) Attitudes
  - b) Knowledge
  - c) Application
  - d) Evaluation
- 9) Daily observation is a tool of \_\_\_\_\_.
  - a) Formative evaluation
  - b) Summative evaluation
  - c) Diagnostic evaluation
  - d) Placement evaluation
- 10) \_\_\_\_\_ introduced a comprehensive and continuous assessment system in India.
  - a) Central Board of Secondary Education
  - b) State Board of Education
  - c) University board of Secondary Education
  - d) Examination Board

**Q.2 Answer the following questions:** **10**

- a) Explain the concept of assessment.
- b) Explain the problems of grading system.

**Q.3 Answer the following questions:** **10**

- Explain the Impact of Entrance Exam.
- Explain the Types of graphs.

**Q.4 Answer the following questions. (Any One) 15**

- Explain the concept of measurement, assessment and evaluation and Explain their co-relation with example.
- Explain the types of examination and state reforms in examination for the student evaluation?

**Q.5 Answer the following questions. (Any One) 15**

- Explain in detail the nature of assessment of affective learning?
- What is grading? Explain the types of grading?

**Q.6 Answer the following questions. (Any Four) 20**

- 1) Difference between Normal reference test and Criterion reference test
- 2) Importance of Portfolio
- 3) State the need of Continuous and Comprehensive evaluation
- 4) Online Examination
- 5) Performance Assessment

**Set** **P**

**बी.एड. (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part- II**  
**Marathi (19502310)**

वार, दिनांक : शनिवार, १७-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहून वाक्य पुन्हा लिहा.

04

- १) विशिष्ट कालावधीत पूर्ण करण्यासाठी विषयाचा जो आराखडा असतो त्याला ——— असे म्हणतात.  
अ) अभ्यासक्रम  
ब) पाठ्यक्रम  
क) पाठ्यपुस्तक  
ड) संरचना
- २) विद्यार्थ्यांच्या सुप्त भाषिक कौशल्यांच्या विकासाचे मूल्यमापन ——— परीक्षेद्वारे करता येते.  
अ) तोंडी  
ब) लेखी  
क) प्रात्यक्षिक  
ड) चाचणी
- ३) शिक्षकांना सतत जाणवणाऱ्या अडचणी दूर करण्यासाठी केले जाणारे अध्यापन म्हणजेच ——— होय.  
अ) नैदानिक चाचणी  
ब) सराव अध्यापन  
क) उपचारात्मक अध्यापन  
ड) पाठ नियोजन
- ४) घटक नियोजनापूर्वी घटकाचे प्रथम ——— केले पाहिजे.  
अ) अध्यापन  
ब) नियोजन  
क) विश्लेषण  
ड) पृथक्करण
- ५) खालीलपैकी ——— हा अध्ययन अनुभवाचा निकष आहे.  
अ) अर्थपूर्णता  
ब) समृद्धता  
क) जीवनाभिमुखता  
ड) वरील सर्व

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) ज्ञानरचनावादाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.  
ब) मराठी विषय संरचनेचे फायदे नमूद करा.

04

04

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष कोणते ते सांगून कोणत्याही एका इयत्तेच्या मातृभाषा मराठीच्या पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- ब) अभ्यासानुवर्ती उपक्रम कोणते ते सांगून भाषिक कौशल्ये विकसनासाठी तुम्ही कोणकोणत्या उपक्रमांचे आयोजन कराल? कसे ते स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) वार्षिक नियोजन
  - २) चाचण्यांचे प्रकार
  - ३) आशय विश्लेषण
  - ४) सकारात्मक व आकारात्मक मूल्यमापन

कमाल गुणः ४०

समय: सुबह ०९:०० ते ११:००

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

04

- १) हिन्दी भाषा में बलाघात के ——— प्रकार हैं।  
अ) दो                                      ब) चार  
क) तीन                                    ड) पाँच
- २) भाषा के ——— के कारण उसका अध्ययन आसान होता है।  
अ) प्रकार                                  ब) साहित्य  
क) संरचना                                ड) उपर्युक्त सभी
- ३) छात्रों के दोषों का पता लगाने के लिए ——— उपयुक्त होता है।  
अ) उपचारात्मक अध्यापन              ब) गद्य अध्यापन  
क) व्याकरण अध्यापन                    ड) निदानात्मक अध्यापन
- ४) मानव के जीवन का स्तर उन्नत बनाने में ——— की भूमिका महत्वपूर्ण होती है।  
अ) आदर्श                                  ब) मूल्य  
क) संस्कार                                  ड) उपर्युक्त सभी
- ५) निम्नलिखित में से ——— यह पाठ्यपुस्तक का बाह्य गुण नहीं है।  
अ) जिल्द                                      ब) आकार  
क) आशय                                    ड) कीमत

१०

- अ) 'पाठ्यपुस्तक अध्यापक का मित्र होता है' इस कथन की पुष्टि कीजिए।  
ब) व्याकरण शिक्षा की दो अध्यापन पद्धतियों का परिचय दीजिए।

- प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। (कोई एक) १०
- अ) नियोजन के तत्व बताते हुए उसकी आवश्यकता स्पष्ट कीजिए।  
अथवा
- ब) अध्ययन अध्यापन में संदर्भ ग्रंथ एवं शब्दकोष का महत्व बताइए।
- प्र.४ निम्नलिखित टिप्पणियाँ लिखिए। (किन्हीं तीन) १५
- १) बलाघात के कारण
  - २) प्रश्नों के प्रकार
  - ३) हिंदी अध्यापक के व्यक्तिगत गुण
  - ४) अनुवादित साहित्य का महत्व

|                 |  |
|-----------------|--|
| <b>Seat No.</b> |  |
|-----------------|--|

| Set | P |
|-----|---|
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part- II**  
**English (19502312)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Fill in the blanks by using correct alternative: 05**

- 1) 'Principle of Homogeneity' is more useful and valid for framing \_\_\_\_\_.  
a) Unit Plan  
b) Lesson Plan  
c) Annual Plan  
d) Evaluation
- 2) Continuous Comprehensive evaluation means \_\_\_\_\_.  
a) Psychological development of the student  
b) All round development of the student  
c) Physical development of the student  
d) Social development of the student
- 3) |eɪ| is an example of \_\_\_\_\_.  
a) Vowel  
b) Consonants  
c) Diphthongs  
d) Intonation
- 4) Annual examination is a good example of \_\_\_\_\_.  
a) Formative evaluation  
b) Summative evaluation  
c) Diagnostic evaluation  
d) Can't say
- 5) Professional growth of an English teacher depends on \_\_\_\_\_.  
a) Qualification  
b) In-Service training  
c) Workshop, seminars and debate  
d) Above all

**Q.2 Answer the following question in short. 10**

- What are meaning of diagnostic tests? Give advantages of diagnostic test?
- What are the objectives of teaching poetry at the secondary stage?

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- a)** What is a unit plan? In what way is unit planning useful to teachers of English?
- b)** What are the qualities of a good English teacher? Explain any four of them in detail.

**Q.4 Write a Short Note on the following questions. (Any Three) 15**

- 1)** Importance of Evaluation in teaching of English
- 2)** Thuds of grammar teaching
- 3)** Importance of Year Plan Concept of Intonation and Its types
- 4)** Concept of Intonation and Its types



- प्र.३ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) घटक नियोजन म्हणजे काय? घटक नियोजनाची अंगे सोदाहरण स्पष्ट करून घटक नियोजनाचे महत्त्व लिहा.
- ब) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय? नैदानिक चाचण्यांची वैशिष्ट्ये व पायऱ्या स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) पाठ नियोजनाचे निकष
  - २) गणित शिक्षणाचा व्यवसायिक विकास
  - ३) तोंडी परीक्षा – फायदे व मर्यादा
  - ४) गणित पाठ्यक्रम निर्मितीची तत्त्वे

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part- II**  
**Mathematics (19502313)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose correct alternative and write. 05**

- 1) \_\_\_\_\_ is necessary to see how far the set objectives have been achieved.
  - a) Teaching
  - b) Assessment
  - c) Unit Planning
  - d) Budget
- 2) Among the assessment techniques \_\_\_\_\_ is not a qualitative technique.
  - a) Examination
  - b) Introspection
  - c) Observation
  - d) Projection
- 3) In each subsequent class, in depth knowledge of the same element is increased is called \_\_\_\_\_ method.
  - a) Linear Method
  - b) Historical Method
  - c) Component Method
  - d) Concentric Method
- 4) Content analysis involves \_\_\_\_\_.
  - a) Principle
  - b) Concept
  - c) Law
  - d) All the above
- 5) A branch of mathematics that deals with the ratio of angles and sides in right triangle.
  - a) Arithmetic
  - b) Algebra
  - c) Trigonometry
  - d) Statistics

**Q.2 Answer the following questions in brief. 10**

- a) Explain the functions and importance of Mathematics Teachers Association.
- b) Explain the criteria of a good textbook.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- a) What is the Unit Planning? Explain various aspects of Unit Plan with examples and write the importance of Unit Planning.
- b) What is a diagnostic test? Explain the characteristics and steps of diagnostic test.

**Q.4 Write short notes. (Any Three)**

**15**

- 1)** Aspects of lesson planning
- 2)** Professional growth of the mathematics teacher
- 3)** Oral Examination - Merits and Demerits
- 4)** Principles of syllabus development

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject One – Part- II**  
**Urdu (19502314)**

Day & Date: Saturday, 17-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the left indicate full marks.

05

سوال نمبر 1. مندرجہ ذیل کی خانہ پری کیجیے۔

(1) اردو کی ساخت ----- پر منحصر ہے۔

(A) نثر اور نظم۔

(B) نثر۔

(C) نثر اور قواعد۔

(D) نثر، نظم اور قواعد۔

(2) منصوبہ بندی کی ----- قسمیں ہیں۔

(A) دو۔

(B) تین۔

(C) چار۔

(D) پانچ۔

(3) Summative اور Formative یہ ----- کی اہم دو قسمیں ہیں

(A) CCE

(B) CCM

(C) SML

(D) ان میں سے نہیں۔

(4) سبق کے قسم ----- ہے۔

(A) ICT

(B) Models of Teaching

(C) Contant cum Method

(D) ان میں سے سبھی۔

(5) معلم اپنی ترقی (پیشہ وارانہ) ----- میں شامل ہو کر کرتا ہے۔

(A) Seminar

(B) Conference

(C) Workshop

(D) ان میں سے سبھی۔

05

سوال نمبر 2. (A) یونٹ پلان

Unit Planning

کے اہم جز بیان کیجیے۔

05

(B) سوالات کے مختلف قسمیں بتائیے۔

10

سوال نمبر. 3 مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) مثالی کتاب کی خوبیاں بیان کیجیے۔

(2) ایک اُردو مثالی مُعلم کیسا ہونا چاہئے روشنی ڈالیے۔

15

سوال نمبر. 4. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے (کوئی تین)۔

(1) NCF 2005 پر روشنی ڈالیے۔

(2) اُردو مُعلم اپنی پیشہ وارانہ ترقی کس طرح کریگا؟

(3) سالانہ منصوبہ بندی کس طرح سے کی جاتی ہے؟

(4) مستند خاکے سے کیا مراد ہے؟

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी.एड. (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part- II**  
**General Science (19502316)**

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.**

**०५**

- १) आशय विश्लेषण हे ——— वर आधारित असते.  
 अ) आशयाचे प्रकार                      ब) घटक  
 क) उपघटकाचे प्रकार                      ड) उद्दिष्टे
- २) विज्ञान शिक्षकाचा व्यावसायिक विकास हा ——— मुळे होतो.  
 अ) सेमीनार                                      ब) उद्बोधन कोर्स  
 क) कृतीसंशोधन                                      ड) वरील सर्व
- ३) घटक नियोजनामध्ये का शिकवायचे? हे ——— संबंधित आहे.  
 अ) संरचना                                      ब) उद्दिष्टे  
 क) मूल्यमापन                                      ड) अध्यापन पद्धती
- ४) ——— मुळे विद्यार्थ्यांना मिळणाऱ्या गुणात फरक पडत नाही.  
 अ) वस्तुनिष्ठते                                      ब) व्यक्तिनिष्ठते  
 क) पक्षपाता                                      ड) व्यक्तिभेदा
- ५) ——— हा अभ्यासक्रम व पाठ्यपुस्तक यातील दुवा आहे.  
 अ) संरचना                                      ब) आशय  
 क) पाठ्यक्रम                                      ड) वरील सर्व

**प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.**

- १) प्रश्नाचे विविध प्रकार थोडक्यात लिहा.
- २) नैदानिक चाचणीची संकल्पना स्पष्ट करा.

**०५**

**०५**

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१०

- १) वार्षिक नियोजन म्हणजे काय, इयत्ता नववीच्या विज्ञानाच्या पाठ्यपुस्तकाचे वार्षिक नियोजन तक्त्याच्या स्वरूपात करून वार्षिक नियोजन ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापन म्हणजे काय? सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापनांतर्गत येणाऱ्या आकारित व समाकलित मूल्यमापनाची कोणतीही चार साधने संक्षिप्तपणे स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

१५

- १) प्रकाश संश्लेषण घटकाचे अध्यापन
- २) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम संबंध लिहा.
- ३) आदर्श विज्ञान शिक्षकाची गुणवैशिष्टे लिहा.
- ४) पाठ टाचणाचे प्रकार सांगा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी.एड. (सत्र – III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part- II**  
**History (19502317)**

वार, दिनांक : सोमवार, १९-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.**

०५

- १) प्रस्तावना व विषयप्रतिपादन यांना जोडणारा दुवा म्हणजे ——— होय.
 

|                            |            |
|----------------------------|------------|
| अ) उद्दिष्टे व स्पष्टीकरणे | ब) हेतूकथन |
| क) संकलन                   | ड) उपयोजन  |
- २) आशय म्हणजे ——— मजकूर होय.
 

|              |            |
|--------------|------------|
| अ) अर्थपूर्ण | ब) अर्थहिन |
| क) शुद्ध     | ड) पूर्णतः |
- ३) आशयुक्त अध्यापन पद्धती म्हणजे ——— होय.
 

|                            |                                        |
|----------------------------|----------------------------------------|
| अ) आशयावर प्रभुत्व         | ब) पद्धतीवर प्रभुत्व                   |
| क) आशय व पद्धतीवर प्रभुत्व | ड) आशय व पद्धतीचे अर्थपूर्ण सकात्मीकरण |
- ४) इतिहास शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासासाठी ——— ची आवश्यकता असते.
 

|                 |                           |
|-----------------|---------------------------|
| अ) उजाला वर्ग   | ब) शिक्षक विकास कार्यक्रम |
| क) उद्बोधन वर्ग | ड) वरील सर्व              |
- ५) एका आठवड्यात इतिहास विषयाला मिळणाऱ्या तासिका म्हणजे ——— होय.
 

|                   |               |
|-------------------|---------------|
| अ) गुणांचा भारांश | ब) आशय भारांश |
| क) वेळेचा भारांश  | ड) वरील सर्व  |

**प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.**

- १) वार्षिक नियोजन करताना तुम्ही कोणत्या बाबींचा विचार कराल.
- २) प्राविण्य चाचणीचे फायदे सांगा.

०५

०५

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

१) इतिहास संघटनेची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा. इतिहास संघटनेचे फायदे सांगा.  
किंवा

२) अभ्यासक्रमाचा अर्थ उद्दिष्टे आणि अभ्यासक्रम विकसनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही तीन)

१५

१) परीक्षेचे प्रकार सांगा.

२) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष.

३) घटक नियोजनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

४) इतिहास शिक्षकाची पात्रता व गुण.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part- II**  
**History (19502317)**

Day & Date: Monday, 19-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 011:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05**

- 1) The link between the introduction and presentation of the subject \_\_\_\_\_.  
 a) objective and explanation      b) summary of the statement  
 c) compilation      d) deployment
- 2) Content's means \_\_\_\_\_ text.  
 a) Meaningful      b) Meaningless  
 c) Pure      d) Completely
- 3) Content Cum Methodology mean's \_\_\_\_\_.  
 a) Mastery of content  
 b) Mastery of Method  
 c) Mastery on content and Method  
 d) Meaningful integration of content and Method
- 4) \_\_\_\_\_ is the essential aspects of professional development of History teacher.  
 a) Refresher course  
 b) Faculty development program  
 c) Orientation program  
 d) all above
- 5) Number of periods available per week for History teaching is described as \_\_\_\_\_.  
 a) Score weightage      b) Content weightage  
 c) Time weightage      d) All of these

**Q.2 Write short answers.**

- 1) Which aspects will you consider in preparing of year plan. **05**
- 2) State the benefits of achievement test. **05**

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

- 1) Explain the need and importance of history organization. State the advantages of history organization.
- 2) State the meaning of curriculum its objective and principle of developing curriculum.

**Q.4 Write Short Notes on. (Any Three) 15**

- 1) Which aspects will you consider in preparing of your plan.
- 2) Criteria of good text book.
- 3) Explain the importance of Unit planning in history teaching.
- 4) Qualification and Qualities of History teacher.



- प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. १०
- १) वार्षिक नियोजन करताना कोणत्या घटकांचा विचार कराल.
  - २) आकारित मूल्यमापन म्हणजे काय?
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर द्या. (कोणताही एक) १०
- १) अभ्यासक्रम म्हणजे काय सांगा. अभ्यासक्रम तयार करताना कोणत्या घटकांचा विचार करावा लागतो ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.
  - २) भूगोल शिक्षकांसाठी विविध सेवांतर्गत कार्यक्रम कोणते? शिक्षक आपल्या व्यावसायिक विकासासाठी या कार्यक्रमाचा अशा प्रकारे उपयोग करू शकतो?
- प्र.४ थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) पाठाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
  - २) चाचणीचे प्रकार सांगून दोन स्पष्ट करा.
  - ३) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगा.
  - ४) भूगोल विषय शिक्षकासाठीच्या विविध संघटना कोणत्या?

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Pedagogy of a School Subject Two – Part- II**  
**Geography (19502318)**

Day & Date: Monday, 19-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Multiple choice questions.**

**05**

- 1) Teacher \_\_\_\_\_ planning is done at the beginning of the year for Geography course.
  - a) Year
  - b) Unit
  - c) Lesson
  - d) Activity
- 2) Animal husbandry is a \_\_\_\_\_ type of occupation.
  - a) Primary
  - b) Secondary
  - c) Tertiary
  - d) Fourth
- 3) In triangular concept of evaluation educational objectives, learning Experiences and \_\_\_\_\_ are interlinked.
  - a) Tools of Evaluation
  - b) Syllabus
  - c) Curriculum
  - d) Text book
- 4) Diagnostic tests are used for \_\_\_\_\_.
  - a) Removing complex about Geography subject
  - b) To understand Geography concepts
  - c) To find out weakness among students
  - d) Testing fulfillment of Geography objectives in learning
- 5) Teacher gives opportunity to student for reading and fill up the map. This activity mostly done in \_\_\_\_\_ type lesson.
  - a) Review
  - b) Revision
  - c) Skill base
  - d) Demonstration

**Q.2 Short Answer Type Question.**

**10**

- 1) What factors to consider when making an annual plan?
- 2) What is meant by formative Evolution?

**Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**

- 1) Explain with an example what components need to be considered while designing the curriculum.
- 2) Write different in service program for Geography teacher? How can he develop his profession by using these program?

**Q.4 Write Short Notes on. (Any Three)** **15**

- 1) Explain the steps of the lesson.
- 2) Explain the two by stating the type of test.
- 3) State the criteria of a good textbook.
- 4) What is the various organization of Geography subject Teacher?

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|     |   |
|-----|---|
| Set | P |
|-----|---|

**बी. एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Gender, School and Society (1/2) (BED2401)**

वार, दिनांक : शनिवार, ०३-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.**

०५

- १) सह-शिक्षणाचा खालीलपैकी फायदा आहे ——.
  - अ) लिंगांमधील सामाजिकीकरणाला प्रोत्साहन देते
  - ब) लक्ष विचलित करणे कमी करते
  - क) शैक्षणिक स्पर्धा वाढवते
  - ड) संधी मर्यादित करते
- २) लिंग समावेशकतेला प्रोत्साहन देण्यात शिक्षकांची भूमिका —— ही आहे.
  - अ) लिंग फरकांकडे दुर्लक्ष करणे
  - ब) रूढीवादी कल्पनांना बळकटी देणे
  - क) स्वागतार्ह वातावरण निर्माण करणे
  - ड) एका लिंगाला दुसऱ्यापेक्षा प्राधान्य देणे
- ३) लिंग-संवेदनशील अभ्यासक्रमाचे महत्त्व —— हे आहे.
  - अ) ते समानता आणि समावेशकतेला प्रोत्साहन देते
  - ब) ते रूढीवादी विचारांना बळकटी देते
  - क) ते संधी मर्यादित करते
  - ड) त्याचा कोणताही परिणाम होत नाही
- ४) शिक्षणाद्वारे मुलींना सक्षम करण्याचा खालीलपैकी फायदा आहे ——.
  - अ) शैक्षणिक कामगिरीत सुधारणा
  - ब) आर्थिक संधींमध्ये वाढ
  - क) अ आणि ब दोन्ही
  - ड) अ किंवा ब दोन्हीही नाही
- ५) लिंग समानतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी खालीलपैकी कोणती रणनीती आहे ——.
  - अ) समान संधी प्रदान करणे
  - ब) रूढीवादी भूमिकांना प्रोत्साहन देणे
  - क) लिंग फरकांकडे दुर्लक्ष करणे
  - ड) एका लिंगाला दुसऱ्यापेक्षा प्राधान्य देणे

- प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०
- अ) लिंगभाव समानतेसाठी अभ्यासेतर उपक्रमांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) लैंगिक अत्याचारा विरोधात दाद मागण्याची संस्थांतर्गत यंत्रणा स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) लिंग असमानतेचा अर्थ सांगून समानता आणण्यासाठी शाळा, समवयस्क गट व पाठ्यपुस्तक यांची भूमिका स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) महिला सबलीकरण म्हणजे काय? महिला सबलीकरणाची गरज स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणताही तीन) १५
- अ) लिंग समानतेवर आधारित भारतीय संविधानातील कलमे लिहा.
- ब) स्त्रीवादाचे (स्त्री हक्क चळवळीचे) स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) राज्य सरकारच्या महिला सक्षमीकरणाच्या योजना स्पष्ट करा.
- ड) लिंगभाव संकल्पना स्पष्ट करा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Gender, School and Society (1/2) (BED2401)**

Day & Date: Saturday, 03-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**

**05**

- 1) A benefit of co-education is \_\_\_\_\_.
  - a) Promotes socialization between genders
  - b) Reduces distractions
  - c) Increases academic competition
  - d) Limits opportunities
- 2) The role of teachers in promoting gender inclusivity is \_\_\_\_\_.
  - a) To ignore gender differences
  - b) To reinforce stereotypes
  - c) To create a welcoming environment
  - d) To prioritize one gender over the other
- 3) The importance of gender-sensitive curriculum is \_\_\_\_\_.
  - a) It promotes equality and inclusivity
  - b) It reinforces stereotypes
  - c) It limits opportunities
  - d) It has no impact
- 4) A benefit of empowering girls through education is \_\_\_\_\_.
  - a) Improved academic performance
  - b) Increased economic opportunities
  - c) Both A and B
  - d) Neither A nor B
- 5) Which of the following is a strategy for promoting gender equality \_\_\_\_\_.
  - a) Providing equal opportunities
  - b) Encouraging stereotypical roles
  - c) Ignoring gender differences
  - d) Prioritizing one gender over the other

**Q.2 Answer the following questions.**

**10**

- a) Explain the importance of Extra- curricular activities for gender equality.
- b) Explain the institutional mechanism for redressing sexual harassment related abuses.

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

**a)** What is mean by gender inequality? Explain the role of school, peer-group and textbooks in promoting gender equality.

**OR**

**b)** What is women empowerment? Explain the need for women empowerment.

**Q.4 Write short notes on (Any Three). 15**

**a)** Write the article in Indian constitution related to gender equality.

**b)** Explain the nature of feminism.

**c)** Explain the schemes of Maharashtra State Government for women empowerment.

**d)** Explain the concept of gender.



- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) ज्ञानमीमांसा म्हणजे काय? महात्मा गांधीजी आणि रविंद्रनाथ टागोर यांच्या शैक्षणिक विचारांची तुलनात्मक चर्चा करा.
- ब) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्याची संकल्पना सांगून विद्यार्थ्यात आंतरराष्ट्रीय सामंजस्याची भावना विकसनात युनेस्कोची (UNESCO) भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) संदर्भ पुस्तकाचे महत्त्व
- २) ज्ञान आणि कौशल्ये यातील फरक
- ३) अभ्यासक्रमाची संकल्पना आणि स्वरूप
- ४) अध्यापन आणि प्रशिक्षण यातील फरक

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Knowledge and Curriculum - Part II (1/2) (BED2402)**

Day & Date: Tuesday, 06-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 05**

- 1) \_\_\_\_\_ wrote the book ‘Kingdom of Happiness’.

|                 |                       |
|-----------------|-----------------------|
| a) M. K. Gandhi | b) J. Krishnamurti    |
| c) R. Tagore    | d) Dr. B. R. Ambedkar |
- 2) \_\_\_\_\_ is the part of the faculties of the human mind.

|                |              |
|----------------|--------------|
| a) Belief      | b) Reason    |
| c) Information | d) Knowledge |
- 3) This is not one of the following factors of nationalism.

|                        |                             |
|------------------------|-----------------------------|
| a) Unity of race       | b) Religious unity          |
| c) Cultural inequality | d) Equal Political Interest |
- 4) \_\_\_\_\_ is the type of multiculturalism.

|             |                  |
|-------------|------------------|
| a) Religion | b) Social Level  |
| c) Language | d) All the above |
- 5) Epistemology is the major part of \_\_\_\_\_.

|             |               |
|-------------|---------------|
| a) Logic    | b) Ontology   |
| c) Axiology | d) Philosophy |

**Q.2 Answer the following questions in brief. 10**

- Explain the types of curriculum.
- Explain the importance of children's literature in Curriculum.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One)** **10**

- What is meant by Epistemology? Discuss the comparative study of the educational ideas of Mahatma Gandhiji and Rabindranath Tagore.
- Write a concept of International Understanding and Explain the role of UNESCO for inculcation of International Understanding in students.

**Q.4 Write Short Notes. (Any Three)** **15**

- 1) Importance of reference book
- 2) Distinctions between Knowledge and Skills
- 3) Concept and nature of curriculum
- 4) Distinctions between Teaching and Training

Set P

**बी.एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Creating an Inclusive School (1/2) (BED2403)**

वार, दिनांक : गुरुवार, ०८-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.

04

- १) अक्षम विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण ——— यांनी केले.  
अ) डन. एल. एम  
ब) कार्ल राजर्स  
क) जीन पियाजे  
ड) यापैकी नाही
- २) समावेशक शिक्षणात ——— यांचेसाठी समूपदेशन व मार्गदर्शनाची गरज असते.  
अ) प्राचार्य  
ब) शिक्षक  
क) विद्यार्थी  
ड) वरील सर्व
- ३) समावेशक शाळेत ——— हे आव्हान आहे.  
अ) प्रशिक्षित शिक्षण  
ब) शासकीय अनुदान  
क) दोन्ही अ आणि ब  
ड) यापैकी नाही
- ४) समावेशक शाळामध्ये महत्त्वपूर्ण सुविधा ——— असते.  
अ) रॅम्प  
ब) अभिनय  
क) संगीत खोली  
ड) यापैकी नाही
- ५) वर्ग व्यवस्थापनात ——— हे महत्त्वपूर्ण असते.  
अ) योग्य बैठक व्यवस्था  
ब) साऊंड सिस्टम  
क) अ आणि ब  
ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१०

- १) सर्वसमावेशक शिक्षण म्हणजे काय? समावेशक शिक्षणाचे फायदे स्पष्ट करा.
- २) समावेशक शाळेसाठी विविध अनुदेशन कार्यनिती स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) युनेस्को, आर. टी. ई २००९, आणि एस. एस. ए (SSA) नी समावेशक शाळांसाठी सुचविलेली शिफारशी स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) समावेशक शाळांसाठी वर्गाचे व्यवस्थापन कसे राहिल.
- प्र.४ थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) समावेशक शाळांसाठी शासकीय योजना
  - २) समावेशक शाळांसमोरील आव्हाने
  - ३) अक्षम विद्यार्थ्यांची गुणवैशिष्ट्ये
  - ४) समावेशक शिक्षक व विद्यार्थ्यांसाठी समूपदेशन

|                 |  |
|-----------------|--|
| <b>Seat No.</b> |  |
|-----------------|--|

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Creating an Inclusive School (1/2) (BED2403)**

Day & Date: Thursday, 08-05-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative alternatives from the options. 05**

- 1) Classification of disabled students done by \_\_\_\_\_.
  - a) Dunn L. M.
  - b) Carl Rogers
  - c) Jean Piajet
  - d) None of these
- 2) In Inclusive Education counselling and Guidance is required for \_\_\_\_\_.
  - a) Principal
  - b) Teacher
  - c) Students
  - d) All above
- 3) In Inclusive School \_\_\_\_\_ is a challenge.
  - a) Trained teacher
  - b) Government Grants
  - c) Both A & B
  - d) None of these
- 4) In Inclusive Schools \_\_\_\_\_ is the most important facility.
  - a) Ramp
  - b) Acting
  - c) Music room
  - d) None of these
- 5) In classroom management \_\_\_\_\_ is most important.
  - a) Proper seating arrangement
  - b) Sound system
  - c) A & B
  - d) None of these

**Q.2 Write answer of the following question. 10**

- What is meant by Inclusive Education? Explain its benefits?
- Explain different Instructional strategies for Inclusive schools.

**Q.3 Write answer of the following. (Any One) 10**

- a) Write recommendations of UNESCO, RTE-2009 & SSA for Inclusive schools.

**OR**

- b)** How will be classroom management for inclusive school.

**Q.4 Write short answers. (Any Three)**

**15**

- a)** Government scheme for inclusive school.
- b)** Challenges before inclusive school.
- c)** Characteristics of disabled student.
- d)** Counselling for inclusive teacher & students.

| Set | P |
|-----|---|
|-----|---|

**बी. एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Educational Management (BED2412)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) शाळेचे आर्थिक नियोजन ——— असते.  
अ) केंद्र  
क) राज्य  
ब) जिल्हा  
ड) वरील पैकी नाही
- २) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचा उगम ——— शतकात झाला.  
अ) १९ व्या  
क) २० व्या  
ब) १८ व्या  
ड) २१ व्या
- ३) व्यापक अर्थाने शैक्षणिक व्यवस्थापन म्हणजे ——— होय.  
अ) नियोजन  
ब) संघटन  
क) दिशा निश्चिती  
ड) संबंधित मानवी व भौतिक स्रोतांचे व्यवस्थापन
- ४) उत्कृष्ट शालेय इमारतीचा आकार ——— मूलाक्षराप्रमाणे असतो.  
अ) E  
क) O  
ब) H  
ड) L
- ५) शालेय प्रशासनातील ——— हा मुख्य घटक आहे.  
अ) विद्यार्थी  
क) शिक्षक  
ब) मुख्याध्यापक  
ड) पालक

20

- अ) शालेय नोंदवह्या व अभिलेख यासंबंधी काळजी कशी घ्याल?  
ब) वर्ग व्यवस्थापन ही संकल्पना स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) संस्थानिहाय नियोजनाची संकल्पना सांगून संस्थानिहाय नियोजनाची गरज व उद्दिष्टे सांगा.
- ब) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) माध्यमिक शाळासंहिता
- ब) शिक्षणाचे अर्थशास्त्र
- क) वर्ग व्यवस्थापनातील समस्या
- ड) शालेय वेळापत्रकाचे महत्त्व

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Educational Management (BED2412)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**

05

- 1) Financial school control is done by the \_\_\_\_\_.  
a) Center                                  b) District  
c) State                                      d) None of these
- 2) The origin of the development of educational management in the \_\_\_\_\_.  
a) 19<sup>th</sup> Century                                  b) 18<sup>th</sup> Century  
c) 20<sup>th</sup> Century                                  d) 21<sup>st</sup> Century
- 3) Educational Management in a broad sense is \_\_\_\_\_.  
a) Planning  
b) Organising  
c) Setting direction  
d) Management in education is concerned with human and material resources
- 4) The best shape of the school building is like \_\_\_\_\_alphabet.  
a) E                                                  b) H  
c) O                                                  d) L
- 5) The main aspect in school Administration is \_\_\_\_\_.  
a) Student                                          b) Headmaster  
c) Teacher                                         d) Parents

**Q.2 Write short answers.**

**10**

- How will take care of school records and registers?
- Explain the concept of classroom management.

**Q.3 Answer the following question. (Any One)**

10

- Explain the institutional planning concept of state need and objective of institutional planning.
- Explain the nature and types of educational management.

**Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**

**15**

- a) Secondary school code
- b) The economic of education
- c) Problem of classroom management
- d) Importance of school timetable

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी. एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Value Education (BED2413)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) ——— हा व्यक्तिगत मूल्याचा प्रकार नाही.  
अ) वक्तशीरपणा                      ब) देशभक्ती  
क) वैज्ञानिक दृष्टिकोन              ड) श्रमप्रतिष्ठा
- २) चांगला मनुष्य प्राणी होण्यासाठी ——— महत्वाची आहेत.  
अ) मूल्ये                                  ब) पैसा  
क) संघर्ष                                  ड) मित्र
- ३) वादविवादाचे आयोजन करणे हा ——— उपक्रम आहे.  
अ) बौद्धिक                              ब) कलात्मक  
क) सांस्कृतिक                        ड) सामाजिक
- ४) देशभक्तीपर गीत गायन करणे हा ——— चा उपक्रम आहे.  
अ) धार्मिक मूल्ये                      ब) सामाजिक मूल्ये  
क) राष्ट्रीय मूल्ये                      ड) लोकशाही मूल्ये
- ५) विज्ञान प्रदर्शन हा ——— साठी उपयुक्त उपक्रम आहे.  
अ) सामाजिक मूल्ये                      ब) नैतिक मूल्ये  
क) पर्यावरणीय मूल्ये                  ड) वैज्ञानिक मूल्ये

20

- अ) मूल्यशिक्षणात पालकांची भूमिका विशद करा.  
ब) मूल्य संघर्षावर मात करण्याचे मार्ग विशद करा.

20

- अ) मूल्यशिक्षणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.  
ब) मूल्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही तीन)

१५

- अ) पर्यावरणीय मूल्यांसाठी उपक्रम
- ब) मूल्यशिक्षणात शिक्षकांची भूमिका
- क) लोकशाही मूल्य रुजवणूकीसाठी उपक्रम
- ड) जीवनात मूल्यांचे महत्त्व

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Value Education (BED2413)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Multiple choice questions. 05**

- 1) \_\_\_\_\_ is not the type of Personal Value.
  - a) Punctuality
  - b) Patriotism
  - c) Scientific Attitude
  - d) Dignity of Labour
- 2) \_\_\_\_\_ are important to be a good human being.
  - a) Values
  - b) Money
  - c) Conflicts
  - d) Friends
- 3) Organization of debate is the \_\_\_\_\_ activity.
  - a) Intellectual
  - b) Artistic
  - c) Cultural
  - d) Social
- 4) Singing a Patriotic song is the activity of \_\_\_\_\_.
  - a) Religious values
  - b) Social values
  - c) National Values
  - d) Democratic values
- 5) Science exhibition is the useful activity for \_\_\_\_\_.
  - a) Social Values
  - b) Moral Values
  - c) Environmental Values
  - d) Scientific Values

**Q.2 Write short answers. 10**

- a) State the role of parents in Value education.
- b) State the ways to overcome Value Conflicts.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- a) Explain the process of Value Education.
- b) Explain the various types of Values.

**Q.4 Write short notes on. (Any Three) 15**

- a) Activities for Environmental Values
- b) State the role of teacher in Value Education.
- c) Activities for inculcation of Democratic Values
- d) Importance of values in life

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी. एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Guidance and Counseling (BED2414)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) मार्गदर्शनाचा ——— हा प्रकार नाही.  
अ) शैक्षणिक  
ब) व्यक्तिगत  
क) मनोरंजनात्मक  
ड) व्यावसायिक
- २) मानसशास्त्रीय समुपदेशनाचा वापर सर्वप्रथम ——— यांनी केला.  
अ) आर. डब्ल्यू. हार्ट  
ब) डब्ल्यू बी. स्लायडर  
क) कार्ल रॉजर्स  
ड) यापैकी नाही
- ३) पाठ्यक्रमानुसार मार्गदर्शनाचे ——— प्रकार आहेत.  
अ) ३  
ब) ४  
क) ५  
ड) ६
- ४) पुनरुच्चार हे ——— चे तंत्र आहे.  
अ) मार्गदर्शन  
ब) समुपदेशन  
क) दोन्ही अ व ब  
ड) यापैकी नाही
- ५) जवळीक साधणे ——— प्रक्रियेचे तंत्र आहे.  
अ) मार्गदर्शन  
ब) समुपदेशन  
क) निर्देशन  
ड) यापैकी नाही

१०

- अ) मार्गदर्शनाची गरज व महत्त्व लिहा.  
ब) वर्ग अध्ययनासाठी मार्गदर्शनाचे स्वरूप लिहा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) विशेष गरजा म्हणजे काय? विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांच्या समस्या लिहा.
- ब) समुपदेशन म्हणजे काय? समुपदेशन प्रक्रियेच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) मार्गदर्शनात शिक्षकांची भूमिका लिहा.
- ब) आजीवन शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.
- क) समुपदेशनाचे स्वरूप व संकल्पना लिहा.
- ड) समुपदेशन मुलाखतीचे स्वरूप व महत्त्व लिहा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Guidance and Counseling (BED2414)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Multiple choice questions. 05**

- 1) \_\_\_\_\_ is not a type of Guidance.
  - a) Educational
  - b) Individual
  - c) Entertainmental
  - d) Vocational
- 2) Psychological counseling is used first time by \_\_\_\_\_.
  - a) R.W. Hight
  - b) W.B. Slider
  - c) Carl Rogers
  - d) None of these
- 3) These are \_\_\_\_\_ types of Guidance according to syllabus.
  - a) 3
  - b) 4
  - c) 5
  - d) 6
- 4) Restatement is the technique of \_\_\_\_\_.
  - a) Guidance
  - b) Counseling
  - c) Both a and b
  - d) None of these
- 5) To establish rapport is the technique of \_\_\_\_\_ process.
  - a) Guidance
  - b) Counseling
  - c) Direction
  - d) None of these

**Q.2 Write the answer of following questions. 10**

- a) Write the need and significance of Guidance.
- b) Write the nature of Guidance for classroom learning.

**Q.3 Write the answer the following questions. (Any One) 10**

- a) What is meant by special needs? Write the problems of children with special needs.
- b) What is meant by counseling? Explain the steps of processing in counseling.

**Q.4 Write the answer in short. (Any Three) 15**

- a) Write the role of teacher in guidance.
- b) Write the importance of Lifelong learning.
- c) Write the concept and nature of counseling.
- d) Write the nature and importance of counseling interview.



- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) संप्रेषणाचा अर्थ, त्याचे प्रकार आणि उपयोग सांगा.
  - २) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान म्हणजे काय? शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची भूमिका सांगा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) बुद्धिमंथन
  - २) मोफत आणि स्वतः शैक्षणिक साधने
  - ३) भाषा प्रयोगशाळा
  - ४) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची गरज

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

Set **P**

**B.Ed. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Educational Technology (BED2415)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Fill in the blanks with correct answer. 05**

- 1) There is an inclusion of technology in education and \_\_\_\_\_ in educational technology.
  - a) Teacher
  - b) Student
  - c) Technology of education
  - d) Classroom teaching
- 2) Communication is complete only when \_\_\_\_\_.
  - a) The sender sends the message
  - b) The receiver receives the message
  - c) The message enters the communication channel
  - d) The receiver understands the message
- 3) An educational technology teacher should be \_\_\_\_\_.
  - a) Trained
  - b) Enterprising
  - c) Having a broad perspective
  - d) All of the above
- 4) In the communication cycle, \_\_\_\_\_ is an important component.
  - a) Confusion
  - b) Medium
  - c) Atmosphere
  - d) Subject
- 5) The smart board is \_\_\_\_\_ educational aid.
  - a) Visual
  - b) Audio
  - c) Audio-visual
  - d) None of given

**Q.2 Write short answers. 10**

- a) ICT lab
- b) Audio-visual educational aids

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

- a) State the meaning of communication with its types and uses.
- b) What is Educational Technology? State the role of educational technology teacher.

**Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**

**15**

- a)** Brain Storming
- b)** Free and inexpensive teaching material
- c)** Language Lab
- d)** Need of Educational Technology

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी. एड. (सत्र – IV) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Environmental Education (BED2416)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) पर्यावरण शिक्षण ——— शी संबंधित आहे.  
अ) शिक्षण  
ब) पर्यावरण  
क) पर्यावरण अभ्यास  
ड) पर्यावरणासाठी शिक्षण
- २) पर्यावरण शिक्षण देण्यासाठी शिक्षक खालीलपैकी ——— अध्यापन पद्धतींचा प्रभावीपणे वापर करतात.  
अ) व्याख्यान पद्धत, चर्चा पद्धत  
ब) सर्वेक्षण पद्धत, प्रकल्प पद्धत  
क) सर्वेक्षण पद्धत, प्रकल्प पद्धत, चर्चा पद्धत  
ड) व्याख्यान पद्धत, दिग्दर्शन पद्धत
- ३) इ.स. १९८० मध्ये ——— येथे राष्ट्रीय पर्यावरण संस्थेची स्थापना करण्यात आली.  
अ) बेंगलोर  
ब) भोपाळ  
क) हैदराबाद  
ड) अजमेर
- ४) २२ एप्रिल हा दिवस ——— म्हणून साजरा करण्यात येतो.  
अ) जागतिक विज्ञान दिन  
ब) जागतिक जंगल दिन  
क) वसुंधरा दिन  
ड) पर्यावरण दिन
- ५) पृथ्वीची छत्री असे ——— ला संबोधले जाते.  
अ) तपांबर  
ब) स्थितांबर  
क) उष्णांबर  
ड) मध्यांबर

- प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. १०
- अ) भारतातील लोकसंख्या प्रस्फोटाचा पर्यावरणावर होणारा परिणाम लिहा.  
 ब) माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरणीय समस्यांबाबत जागरूकता कशी निर्माण कराल?
- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरण शिक्षणाबाबत कोणकोणत्या व्यूहरचना, अभ्यासपुरक व अभ्यासेतर उपक्रम सूचवाल.  
 ब) पर्यावरण शिक्षणाची संकल्पना, त्यांची उद्दिष्ट्ये, गरज व महत्त्व लिहा.
- प्र.४ खालील टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) पर्यावरण शिक्षण शिक्षकाची भूमिका व वैशिष्ट्ये.  
 ब) पूर – संकल्पना, कारणे व उपाययोजना  
 क) घन कचऱ्याचा मानवी स्वास्थावर होणारा परिणाम व उपाययोजना  
 ड) जागतिक तापमान वाढ  
 इ) व्याघ्र / वाघ प्रकल्पे

|                 |  |
|-----------------|--|
| <b>Seat No.</b> |  |
|-----------------|--|

**Q.4 Write short notes on. (Any Three)**

**15**

- a)** Role & characteristics of Environmental Education Teacher.
- b)** Flood - concept, reasons & recommendation.
- c)** Effects on human health, control measures of solid waste pollution.
- d)** Global warming
- e)** Tiger project

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**बी. एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२५**

## Curricular Area - A: Perspectives in Education

## Gender, School and Society (19502401)

वार, दिनांक : शनिवार, ०३-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.

04

- १) ——— व्यक्तीच्या जैविक दर्जाशी संबंधित असते.  
अ) लिंगभाव  
ब) लिंगजाती  
क) लैंगिकता  
ड) लिंगदूषितीकरण
- २) मुले व मुली यांच्या बौद्धिक अथवा मानसशास्त्रीय क्षमतेत कोणताही फरक नसतो, असे ——— समितीने म्हटले आहे.  
अ) हंसा मेहता  
ब) दुर्गा देशमुख  
क) दुर्गा भागवत  
ड) मुदलियार
- ३) केंद्र सरकारने ——— साली कौटुंबिक हिंसेपासून स्त्रियांचे संरक्षण करणारा कायदा तयार केला.  
अ) २००१  
ब) २००७  
क) २००५  
ड) २००३
- ४) केवळ महिलांसाठी धोरण आखणारे ——— हे पहिले राज्य आहे.  
अ) महाराष्ट्र  
ब) कर्नाटक  
क) आंध्र प्रदेश  
ड) दिल्ली
- ५) लैंगिक छळ समस्या कमी करण्यासाठी ——— ने १९९७ मध्ये मार्गदर्शक तत्त्वे दिली.  
अ) उच्च न्यायालय  
ब) केंद्र सरकार  
क) स्वयंसेवी संघटना  
ड) सर्वोच्च न्यायालय

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

20

- १) माध्यमिक स्तरावरील मुलींच्या शिक्षणासाठीच्या शिफारशी लिहा.
- २) लिंगसमानतेसाठी राज्य व केंद्र शासनाची धोरणे लिहा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) १०
- १) महिला सबलीकरण म्हणजे काय? महिला सबलीकरणाची गरज, महत्त्व व अडथळे लिहा.
  - २) लिंगसमानता प्रस्थापित करण्यासाठी शाळा, शिक्षक व पालकांची भूमिका लिहा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- १) लिंग दूषितीकरण संकल्पना स्पष्ट करा.
  - २) लैंगिक छळाच्या संदर्भातील तक्रार निवारण संस्थात्मक यंत्रणा.
  - ३) लिंगसमानतेसाठी भारतीय संविधानातील कलमे लिहा.
  - ४) लिंगभावाच्या संदर्भाने स्वातंत्र्योत्तर काळातील शिक्षणाची यंत्रणा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Gender, School and Society (19502401)**

Day & Date: Saturday, 03-May-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Select the appropriate alternative. 05**

- 1) \_\_\_\_\_ refers to a person's biological status.
  - a) Gender
  - b) Sex
  - c) Sexuality
  - d) Gender bias
- 2) There is no any intellectual or psychological differences in between girls & boys, stated by \_\_\_\_\_ committee.
  - a) Hansa Mehta
  - b) Durga Deshmukh
  - c) Durga Bhagwat
  - d) Mudliyar
- 3) Central Government passed the Act to protect women against domestic violence in \_\_\_\_\_.
  - a) 2001
  - b) 2007
  - c) 2005
  - d) 2003
- 4) \_\_\_\_\_ was first state, declared policy only for women.
  - a) Maharashtra
  - b) Karnataka
  - c) Andhra Pradesh
  - d) Delhi
- 5) \_\_\_\_\_ was proposed guidelines to alleviate the problem of sexual harassment in 1997.
  - a) High court
  - b) Central Government
  - c) Non Governmental Organization
  - d) The supreme court

**Q.2 Short Answer Type Question. 10**

- a) Write the remedies for schooling of girls for secondary.
- b) Write different policies of state & Central government for gender equality.

**Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**

- a) What is women empowerment? Write about need, importance & barriers in women empowerment.
- b) Write the role of school, teacher, parent to inculcate gender equality.

**Q.4 Write short notes on. (Any Three)****15**

- a)** Explain concept gender bias.
- b)** Institutional mechanism for redressing sexual harassment related abuse.
- c)** Write about articles in Indian constitution related to gender equality.
- d)** Write educational discourse in post Independence India related to gender.

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी.एड. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Knowledge and Curriculum – Part II (19502402)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न काळजीपूर्वक वाचा.  
२) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.  
३) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

04

- १) ज्ञानाच्या तात्विक अभ्यासास ---- म्हणतात.  
अ) ज्ञानशास्त्र                      ब) दर्शनशास्त्र  
क) मूल्यमीमांसा                  ड) अभ्यासक्रम
- २) ---- स्पष्टीकरण किंवा न्याय/पुरावा सादर करत नाही, परंतु दिलेली विधाने सत्य म्हणून स्वीकार केला जातो.  
अ) ज्ञान                                  ब) माहिती  
क) विश्वास                          ड) कारण
- ३) खालीलपैकी ---- हा अभ्यासक्रमाचा घटक नाही.  
अ) आशय                              ब) अध्ययन अनुभव  
क) चांगले गुण                        ड) ध्येय
- ४) खालीलपैकी कोणते विधान सत्य आहे?  
अ) अभ्यासक्रमाच्या तुलनेत पाठ्यक्रमात अनेक उपक्रम आहेत.  
ब) अभ्यासक्रम व्यापक संकल्पना आहे आणि पाठ्यक्रम हा अभ्यासक्रमाचाच भाग आहे.  
क) अभ्यासक्रमापेक्षा पाठ्यक्रमाची व्याप्ती विस्तृत आहे.  
ड) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम हे शिक्षणाचे समतुल्य घटक आहेत.
- ५) खालीलपैकी ---- हे लोकशाही शिक्षणाचे तत्त्व नाही.  
अ) समानता                          ब) न्याय  
क) स्वातंत्र्य                          ड) भेदाभेद

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
- १) 'कारण' आणि 'विश्वास' यांची तुलना योग्य उदाहरणाद्वारे करा.
  - २) पाठ्यपुस्तक निर्मितीमध्ये तुम्ही अभ्यासक्रमाच्या कोणत्या तत्वांचा विचार कराल.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- १) 'ज्ञान' आणि 'कौशल्य' संकल्पना स्पष्ट करून 'अध्यापन' आणि 'प्रशिक्षण' यामधील फरक स्पष्ट करा.
  - २) ज्ञानशास्त्राची संकल्पना सांगा आणि रविंद्रनाथ टागोर यांनी स्पष्ट केलेल्या शिक्षणाचा ज्ञानशास्त्रीय आधार सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) राष्ट्रवादाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - २) लोकशाही शिक्षणाची तत्वे सांगा.
  - ३) अभ्यासक्रमातील बालसाहित्याचे महत्त्व सांगा.
  - ४) अभ्यासक्रमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Knowledge and Curriculum – Part II (19502402)**

Day & Date: Tuesday, 06-May-2025  
Time: 09:00 AM To 11:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) Read the questions carefully.  
2) All questions are compulsory.  
3) Right side number indicates marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives.**

05

- 1) The Philosophical study of knowledge is called \_\_\_\_\_.  
a) Epistemology                      b) Metaphysics  
c) Oxiology                          d) Curriculum
- 2) \_\_\_\_\_ does not provide justification or explanations but accepts a given statement as true.  
a) Knowledge                        b) Information  
c) Belief                                d) Reason
- 3) Which of the following is not an element of curriculum?  
a) Content                             b) Learning Experiences  
c) Good Marks                        d) Goal
- 4) Which of the following is a true statement?  
a) Syllabus has many activities as compared to curriculum.  
b) Curriculum is a broad term and Syllabus is a part of curriculum.  
c) Syllabus has a wide scope than curriculum.  
d) Curriculum and Syllabus are equivalent components of education.
- 5) The following \_\_\_\_\_ is not a principle of democratic education.  
a) Equality                             b) Justice  
c) Liberty                               d) Discrimination

**Q.2 Answer the following questions in short.**

10

- Compare 'Reason and 'Faith' with suitable example.
- Which principles of curriculum, you consider in textbook creation?

**Q.3 Answer the following questions. (Any One)**

10

- a) Explain the concept of 'Knowledge' and 'Skill' and differentiate between 'Teaching' and 'Training'.
- b) State the concept of epistemology and explain in detail the epistemological basis of education explained by Rabindranath Tagore.

**Q.4 Write short notes. (Any Three)**

**15**

- a)** Explain the concept of nationalism.
- b)** State the principles of democratic education.
- c)** State the importance of children's literature in curriculum.
- d)** Explain the characteristics of curriculum.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**बी. एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Creating an Inclusive School (19502403)**

वार, दिनांक : गुरुवार, ०८-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.**

०५

- १) सर्वसमावेशक शिक्षणाचा लक्ष्यगट ---- आहे.  
 अ) कर्णबधिर बालके                      ब) अध्ययन अकार्यक्षम बालके  
 क) मतिमंद बालके                      ड) वरील सर्व
- २) मुलांच्या वर्तनाची पद्धतशीर नोंद करण्याची पद्धत म्हणजे ---- होय.  
 अ) निरीक्षण                      ब) मुलाखत  
 क) पदनिश्चयन तंत्र                      ड) मानसशास्त्रीय चाचणी
- ३) ब्रेल लिपीतील पुस्तके ---- उपयोगी पडतात.  
 अ) अंध विद्यार्थ्यांना                      ब) कर्णबधिर विद्यार्थ्यांना  
 क) अध्ययन अक्षम विद्यार्थ्यांना                      ड) मतिमंद विद्यार्थ्यांना
- ४) समावेशक शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका ---- आहे.  
 अ) मार्गदर्शक                      ब) समुपदेशक  
 क) संशोधक                      ड) वरील सर्व
- ५) संयुक्त राष्ट्र संघाने बालहक्काचा मसुदा ---- साली जाहीर केला.  
 अ) १९९०                      ब) १९८९  
 क) १९३७                      ड) २०१०

**प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.**

- अ) अक्षम विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- ब) सर्वसमावेशक शाळेमधील भौतिक सुविधा स्पष्ट करा.

०५

०५

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) १०
- अ) सर्वसमावेशक शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करून सर्वसमावेशक शाळांची गरज व फायदे स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- १) सर्वसमावेशक शाळेचे अडथळे सांगा.
- २) सर्वसमावेशक शिक्षणातील वर्गव्यवस्थापन
- ३) सर्वसमावेशक शाळेची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ४) सर्वसमावेशक शिक्षणासाठी (कोणतेही चार) शासकीय योजना.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - A: Perspectives in Education**  
**Creating an Inclusive School (19502403)**

Day & Date: Thursday, 08-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Right side number indicates marks.

**Q.1 Select the appropriate alternative. 05**

- 1) Target groups of inclusive education is the \_\_\_\_\_.  
 a) Hearing impairment child      b) Learning disability  
 c) Mental retard child              d) All above
- 2) Children behaviours systematic recording method is \_\_\_\_\_.  
 a) Observation                          b) Interview  
 c) Rating Scale                          d) Psychological Test
- 3) Books under Braille script are useful for \_\_\_\_\_.  
 a) Blind student                          b) Hearing impairment student  
 c) Learning Disability student      d) Mental Retard student
- 4) The Role of Teachers in Inclusive Education are \_\_\_\_\_.  
 a) Guide                                      b) Counsellor  
 c) Researcher                              d) All above
- 5) United nation has declared convention on the rights of the child in year.  
 a) 1990                                          b) 1989  
 c) 1937                                          d) 2010

**Q.2 Answer the following questions. 10**

- a) Explain classification of disabled students.
- b) Explain Infrastructural facilities in Inclusive school.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**

- a) Explain in detail the Role of Teacher in Inclusive Education.
- b) Explain the concept of Inclusive Education and state the need and benefits of Inclusive school.

**Q.4 Write short notes on. (Any Three) 15**

- a) State barriers of Inclusive school.
- b) Classroom management of Inclusive Education.
- c) Explain the characteristics of Inclusive school.
- d) Government Scheme (Any four) for Inclusive Education.

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**बी. एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Educational Management (19502412)**

वार, दिनांक : शनिवार, १०-०५-२०२५

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

**प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.**

०५

- १) शिक्षण प्रक्रिया यशस्वी करण्यासाठी ---- मानवी घटकामध्ये संबंध दृढ होणे गरजेचे आहे.  
 अ) मुख्याध्यापक – शिक्षक                      ब) शिक्षक – विद्यार्थी  
 क) विद्यार्थी – मुख्याध्यापक                      ड) वरील सर्व
- २) संस्थानिहाय नियोजनाची संकल्पना सर्वप्रथम ---- या आयोगाने मांडली.  
 अ) मुदलीयार                                              ब) राधाकृष्णन  
 क) विद्यापीठ शिक्षण                                      ड) कोठारी
- ३) माध्यमिक शिक्षण कायद्यामध्ये एकूण ---- कलमे आहेत.  
 अ) १२                                                              ब) १६  
 क) ०४                                                              ड) ०८
- ४) शिक्षकाने आपला अभ्यासक्रम वेळेत पूर्ण करणे ---- हे उत्तरदायित्व आहे.  
 अ) व्यक्तिगत                                              ब) सामाजिक  
 क) करारात्मक                                              ड) नैतिक
- ५) ---- शिवाय शाळा म्हणजे सुकाणूशिवाय जहाज होय.  
 अ) वेळापत्रक                                              ब) मुख्याध्यापक  
 क) विद्यार्थी                                                      ड) शिक्षक

**प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या.**

१०

- अ) वर्गव्यवस्थानाच्या पाच समस्या स्पष्ट करा.
- ब) शालेय वेळापत्रकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) संस्थानिहाय नियोजनाची संकल्पना सांगून नियोजनाची गरज व उद्दिष्टे सांगा.
- ब) आदर्श मुख्याध्यापकाची भूमिका व कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.४ टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचे घटक
- ब) माध्यमिक शाळा संहिता
- क) शिक्षकाचा अन्य मानवी घटकाशी संबंध
- ड) शाळेच्या विविध भौतिक सुविधा

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Educational Management (19502412)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternatives:** **05**

- 1) In order for the learning process to be successful \_\_\_\_\_ human relationships need to be strengthened.
  - a) Headmaster – Teacher
  - b) Teacher – Student
  - c) Student – Headmaster
  - d) All above
- 2) Firstly, the concept of Institutional planning introduced by \_\_\_\_\_ Commission.
  - a) Mudaliyar
  - b) Radhakrishnan
  - c) University Education
  - d) Kothari
- 3) There are total \_\_\_\_\_ articles in Secondary Education Act.
  - a) 12
  - b) 16
  - c) 04
  - d) 08
- 4) Teacher should complete his syllabus in time is his \_\_\_\_\_ responsibility.
  - a) personal
  - b) social
  - c) contract
  - d) moral
- 5) A School without \_\_\_\_\_ means ship without steering.
  - a) Time-table
  - b) Head Master
  - c) Student
  - d) Teacher

**Q.2 Answer the following questions:** **10**

- a) Explain the five problems of classroom management.
- b) Explain the importance of school time table.

**Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**

- a) Explain the institutional planning concept and state need and objective of institutional planning.
- b) Explain the role and functions of ideal Headmaster.

**Q.4 Write short notes: (Any Three)**

**15**

- a)** Factors of Educational Management
- b)** Chapters in Secondary School Code
- c)** The teacher's relation between other human factors.
- d)** Various physical facilities of school



- प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) पालकांना मूल्यशिक्षणाची गरज विशद करा. मूल्यशिक्षणात पालकांची भूमिका काय आहे?
- ब) मूल्यांची संकल्पना विशद करा. जीवनात मूल्यांचे महत्त्व काय आहे?
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) मूल्यांचे स्त्रोत
- ब) मूल्य शिक्षणाची प्रक्रिया
- क) नैतिक मूल्ये रुजविण्यासाठी उपक्रम
- ड) पर्यावरणा मूल्यांसाठी उपक्रम

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Value Education (19502413)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative.**

05

- 1) National Integration is a type of \_\_\_\_\_ values.

|              |              |
|--------------|--------------|
| a) Social    | b) National  |
| c) Spiritual | d) Religious |
- 2) The nature of values is \_\_\_\_\_.

|              |              |
|--------------|--------------|
| a) Inductive | b) Objective |
| c) Natural   | d) Above all |
- 3) The role of teacher should not be \_\_\_\_\_ in value education.

|                      |                              |
|----------------------|------------------------------|
| a) Student centered  | b) Collective responsibility |
| c) Negative approach | d) Social teacher            |
- 4) Neatness is the example of \_\_\_\_\_.

|                         |                      |
|-------------------------|----------------------|
| a) Environmental values | b) Democratic values |
| c) Religious values     | d) Aesthetic values  |
- 5) Eradication of superstitions is the activity for \_\_\_\_\_.

|                      |                     |
|----------------------|---------------------|
| a) Scientific values | b) Moral values     |
| c) Aesthetic values  | d) Religious values |

**Q.2 Write short answers.**

10

- a) State the activities for inculcating values.
- b) State the ways to overcome Value Conflicts.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One)**

**10**

- State the need of value education to parents. What is the role of parents in value education?
- State the concept of Values. What is the importance of Values in life?

**Q.4 Write short notes. (Any Three)**

15

- Sources of Values
- Process of Value Education
- Activities for inculcation of Moral Values
- Activities for Environmental Values

Set P

**बी. एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Guidance and Counseling (19502414)**

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) मार्गदर्शनाचे ——— प्रकार आहेत.  
अ) दोन  
क) चार  
ब) तीन  
ड) पाच
- २) खालील पैकी ——— हे समुपदेशनाचा प्रकार आहे.  
अ) निर्देशित  
क) गतिमान  
ब) अनिर्देशित  
ड) वरील पैकी सर्व
- ३) खालील पैकी कोणता मार्ग समूह मार्गदर्शनाचा नाही?  
अ) शास्त्र सभा  
क) खास गट  
ब) विषय अध्यापन  
ड) व्यक्तिगत मुलाखत
- ४) मार्गदर्शन आवश्यक असते ———.  
अ) व्यक्तिविकास करण्यासाठी  
क) सुखी जीवन जगण्यासाठी  
ब) निर्णय घेताना  
ड) वरील सर्व
- ५) खालीलपैकी कोणते समुपदेशन समस्या केंद्रित असते?  
अ) निर्देशित  
क) गतिमान  
ब) अनिर्देशित  
ड) व्यावसायिक

१०

- अ) मार्गदर्शनाची संकल्पना, गृहितके स्पष्ट करा.  
ब) समुपदेशनाची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची सविस्तरपणे उत्तरे द्या. (कोणताही एक) १०
- अ) मार्गदर्शनाची माध्यमिक स्तरावर भूमिका कशी राहिल?
- ब) समुपदेशन प्रक्रियेतील विविध टप्पे कोणते? समुपदेशन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे विविध चले कोणती स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन) १५
- अ) मार्गदर्शनात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) विशेष गरजा असणाऱ्या मुलांच्या समस्या सांगा.
- क) समुपदेशनाचे विविध दृष्टिकोन कोणते?
- ड) समुपदेशनाची तयारी कशी कराल?

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

|       |
|-------|
| Set P |
|-------|

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Guidance and Counseling (19502414)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
 Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
 2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative. 05**

- 1) There are \_\_\_\_\_ types of Guidance.
  - a) Two
  - b) Three
  - c) Four
  - d) Five
- 2) Following is a type of counselling \_\_\_\_\_.
  - a) Directive
  - b) Non Directive
  - c) Flexible
  - d) All above
- 3) \_\_\_\_\_ is the not way of Group Guidance.
  - a) Science Meeting
  - b) Subject teaching
  - c) Particular Group
  - d) Individual interview
- 4) Guidance is necessary for \_\_\_\_\_.
  - a) Individual development
  - b) At the time of taking decision
  - c) For happy life
  - d) All above
- 5) Following which counselling is problem centered.
  - a) Directive
  - b) Non directive
  - c) Flexible
  - d) Professional

**Q.2 Write the answer of the following. 10**

- a) Explain the concept and Assumptions of Guidance?
- b) Explain the concept & nature of Counselling?

**Q.3 Write the answer of the following question in detail. (Any One) 10**

- a) How will be the role of Guidance at secondary level?
- b) What are the steps of counselling process? Explain the various variables affecting on counselling process?

**Q.4 Write answers in short. (Any Three) 15**

- a) Explain the role of teacher in Guidance.
- b) What are the problems of special needs children's?
- c) Which are different approaches of Counselling?
- d) How will do preparation of Counselling?

Set 

|   |
|---|
| P |
|---|

**बी. एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Educational Technology (19502415)**

वार, दिनांक : शनिवार, १०-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

04

१) शिक्षणात अध्ययन प्रक्रिया प्रभावी करण्यासाठी तंत्रविज्ञान वापरले जाते त्यास ---- म्हणतात.

- अ) IT                                      ब) ICT  
क) IIT                                     ड) CT

२) खालीलपैकी — हे स्टोरेज डिवाइस (Storage Device) आहे.

- अ) पेन ड्राइव                      ब) प्रिंटर  
क) स्कॅनर                        ड) मॉनिटर

३) खालीलपैकी — हे संवाद साधण्याचे उदाहरण नाही.

- अ) चॅट                                  ब) ई मेल  
क) टेलिकॉन्फरन्सिंग        ड) मल्टीमीडिया विश्वकोश

४) संप्रेषण हे ---- तेव्हा पूर्ण होते.

- अ) पाठवणारा संदेश पाठवतो  
ब) प्राप्तकर्त्याला संदेश प्राप्त होतो  
क) संदेश संप्रेषण चॅनेलमध्ये प्रवेश करतो  
ड) प्राप्तकर्त्याला संदेश समजतो

५) मजकूर, ग्राफिक्स, ध्वनी, ॲनिमेशन इत्यादींच्या संयोजनाला ---- म्हणतात.

- अ) हार्डवेयर दृष्टीकोन                      ब) सॉफ्टवेयर दृष्टीकोन  
क) मल्टीमीडिया दृष्टीकोन                ड) दृक साधन

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा.

20

- अ) व्यक्तिगत अनुदेशन प्रणाली  
ब) शैक्षणिक साधनांचे वर्गीकरण

- प्र.३ खालील प्रश्नांची सविस्तरपणे उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान म्हणजे काय? त्याची उद्दिष्टे आणि महत्त्व सांगा.
- ब) संप्रेषणाचा अर्थ, त्याचे प्रकार आणि उपयोग सांगा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) १५
- अ) प्रणाली उपागम
- ब) बुद्धिमंथन
- क) भाषा प्रयोगशाळा
- ड) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची भूमिका

|                 |  |
|-----------------|--|
| <b>Seat No.</b> |  |
|-----------------|--|

| Set | P |
|-----|---|
| 1   | 1 |
| 2   | 1 |
| 3   | 1 |
| 4   | 1 |
| 5   | 1 |
| 6   | 1 |
| 7   | 1 |
| 8   | 1 |
| 9   | 1 |
| 10  | 1 |
| 11  | 1 |
| 12  | 1 |
| 13  | 1 |
| 14  | 1 |
| 15  | 1 |
| 16  | 1 |
| 17  | 1 |
| 18  | 1 |
| 19  | 1 |
| 20  | 1 |
| 21  | 1 |
| 22  | 1 |
| 23  | 1 |
| 24  | 1 |
| 25  | 1 |
| 26  | 1 |
| 27  | 1 |
| 28  | 1 |
| 29  | 1 |
| 30  | 1 |
| 31  | 1 |
| 32  | 1 |
| 33  | 1 |
| 34  | 1 |
| 35  | 1 |
| 36  | 1 |
| 37  | 1 |
| 38  | 1 |
| 39  | 1 |
| 40  | 1 |
| 41  | 1 |
| 42  | 1 |
| 43  | 1 |
| 44  | 1 |
| 45  | 1 |
| 46  | 1 |
| 47  | 1 |
| 48  | 1 |
| 49  | 1 |
| 50  | 1 |
| 51  | 1 |
| 52  | 1 |
| 53  | 1 |
| 54  | 1 |
| 55  | 1 |
| 56  | 1 |
| 57  | 1 |
| 58  | 1 |
| 59  | 1 |
| 60  | 1 |
| 61  | 1 |
| 62  | 1 |
| 63  | 1 |
| 64  | 1 |
| 65  | 1 |
| 66  | 1 |
| 67  | 1 |
| 68  | 1 |
| 69  | 1 |
| 70  | 1 |
| 71  | 1 |
| 72  | 1 |
| 73  | 1 |
| 74  | 1 |
| 75  | 1 |
| 76  | 1 |
| 77  | 1 |
| 78  | 1 |
| 79  | 1 |
| 80  | 1 |
| 81  | 1 |
| 82  | 1 |
| 83  | 1 |
| 84  | 1 |
| 85  | 1 |
| 86  | 1 |
| 87  | 1 |
| 88  | 1 |
| 89  | 1 |
| 90  | 1 |
| 91  | 1 |
| 92  | 1 |
| 93  | 1 |
| 94  | 1 |
| 95  | 1 |
| 96  | 1 |
| 97  | 1 |
| 98  | 1 |
| 99  | 1 |
| 100 | 1 |

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Educational Technology (19502415)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Fill in the Blanks with correct answer.**

05

- 1) The use of technology to enhance learning process is called \_\_\_\_\_.  
in education.

|        |        |
|--------|--------|
| a) IT  | b) ICT |
| c) IIT | d) CT  |
- 2) \_\_\_\_\_ is the storage device from the following.

|              |            |
|--------------|------------|
| a) Pen drive | b) Printer |
| c) Scanner   | d) Monitor |
- 3) \_\_\_\_\_ is not an example of communication tool?

|                     |                            |
|---------------------|----------------------------|
| a) Chat             | b) E mail                  |
| c) Teleconferencing | d) Multimedia encyclopedia |
- 4) A communication is complete only \_\_\_\_\_.  
a) The sender sends the message.  
b) The receiver receives the message.  
c) The message enters the communication channel.  
d) The receiver understands the message.
- 5) The combination of text, graphics, sound, animation etc. is called \_\_\_\_\_.  
a) Hardware approach                  b) Software approach  
c) Multimedia approach                d) Visual aid

**Q.2 Answer the following questions in Short.**

10

- a) Personalized Instructional System
- b) Classification of Instructional Material

**Q.3 Answer the following questions. (Any One)**

10

- What is Educational Technology? Describe its objectives and importance.
- State the meaning of communication with its types and uses.

**Q.4 Write Short Notes. (Any Three)**

**15**

- a)** System Approach.
- b)** Brain Storming.
- c)** Language Lab.
- d)** Role of Educational Technology Teacher.

Set P

**बी. एड. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२५**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Environmental Education (19502416)**

वार, दिनांक : शनिवार, १०-०५-२०२५

कमाल गुणः ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते १२:००

**सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.  
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) भूकंप तीव्रता मापनाचे ——— हे एकक आहे.  
अ) किलोग्रॅम  
क) सेकंद  
ब) हर्ट्ज  
ड) रिश्टर
- २) पर्यावरण हा शब्द ——— या फ्रेंच शब्दापासून निर्माण झाला आहे.  
अ) Envion  
क) Inviron  
ब) Environ  
ड) Emoviorn
- ३) ——— ही पर्यावरण शिक्षण अध्यापनाची पद्धत नाही.  
अ) प्रकल्प  
क) चर्चा  
ब) स्वाध्याय  
ड) समस्या निराकरण
- ४) रासायनिक पदार्थांमुळे ——— प्रदूषण होते.  
अ) हवा  
क) जल  
ब) मृदा  
ड) वरील सर्व
- ५) चिपको चळवळ ——— हे पर्यावरणात्मक आंदोलन या ठिकाणचे आहे.  
अ) उत्तर प्रदेश व हिमाचल प्रदेश  
क) गुजरात  
ब) महाराष्ट्र  
ड) तामिळनाडू

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

20

- अ) भूकंपाचे परिणाम स्पष्ट करा.  
ब) चिपको चळवळी विषयी माहिती स्पष्ट करा.

- प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) जल प्रदूषण म्हणजे काय? जल प्रदूषण होण्याची कारणे कोणती ते सांगून त्याचे परिणाम सांगा.
- ब) पर्यावरण शिक्षणाचा अर्थ सांगा. पर्यावरण शिक्षणाची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५
- अ) पर्यावरण शिक्षणातील शिक्षकाची भूमिका
- ब) पर्यावरण शिक्षणासाठी उपक्रम
- क) घन कचरा प्रदूषण कारणे
- ड) आम्ल पर्जन्य परिणाम

|          |  |
|----------|--|
| Seat No. |  |
|----------|--|

| Set | P |
|-----|---|
|-----|---|

**B.Ed. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2025**  
**Curricular Area - B: Curriculum & Pedagogic Studies**  
**Environmental Education (19502416)**

Day & Date: Saturday, 10-05-2025  
Time: 09:00 AM To 12:00 PM

Max. Marks: 40

**Instructions:** 1) All questions are compulsory.  
2) Figures to the right indicate full marks.

**Q.1 Choose the correct alternative.**

05

- 1)** Unit of intensity of earthquake is \_\_\_\_\_.  
a) Kilogram                                      b) Hartz  
c) Second                                         d) Rishter
- 2)** The term Environment is derived from French word \_\_\_\_\_.  
a) Envion                                          b) Environ  
c) Inviron                                        d) Emoviorn
- 3)** \_\_\_\_\_ is not method of teaching environmental education.  
a) Project                                         b) Assignment  
c) Discussion                                    d) Problem Solving
- 4)** Due to chemical matters \_\_\_\_\_ pollution occur.  
a) Air                                                b) Soil  
c) Water                                            d) All of above
- 5)** The Environmental movement Chipko andolan is from \_\_\_\_\_.  
a) Utter Pradesh and Himachal Pradesh  
b) Maharashtra  
c) Gujrat  
d) Tamilnadu

**Q.2 Answer the following questions.**

**10**

- Explain the effects of Earthquakes.
- Explain information about Chipko movement.

**Q.3 Answer the following questions. (Any One)**

10

- What is Water Pollution, state the causes of Water Pollution and its effects.
- State the meaning of Environmental Education. Explain the need and importance of Environmental Education.

**Q.4 Write Short Notes: (Any Three)**

**15**

- a)** Role of Teachers in Environmental Education.
- b)** Activities for Environmental Education
- c)** Causes of solid waste pollution
- d)** Acid Rain Impact.